

Tarih: Temmuz 2008

Milli Reasürans T.A.Ş.
adına sahibi
Cahit NOMER

İnceleme Kurulu
BAŞKAN

Barbaros YALÇIN
ÜYE

Hüseyin YUNAK
ÜYE

Ali N. YÜCEL
ÜYE

Feridun ÖZÜNAL
ÜYE

Güneş KARAKOYUNLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Y. Kemâl ÇUHACI

Basın Yayın Koordinatörü
Ebru FERAY

Dizgi
Ebru FERAY

Kapak Dizaynı
Umut SİLE

Renk Ayrımı
FİLMEVİ

Baskı
CEYMA MATBAASI
Matbaacılar Sitesi
Yüzyıl Mah. 4. Cad. No. 123
Bağcılar - İstanbul

Merkez
Teşvikiye Cad. 43/57
34367 Teşvikiye / İstanbul

Tel : 0-212-231 47 30 / 3 hat
E-mail : reasuror@millire.com.tr
Internet : <http://www.millire.com.tr>

Yayın Türü: Yaygın yayın

3 ayda bir yayınlanır.

**Dergide yer alan yazıların
içeriğinden yazı sahipleri
sorumludur.**

İÇİNDEKİLER

Terör Sigortası	4
2008 Yılında Sigorta Sektörünün Karşı Karşıya Bulunduğu Stratejik Sektörel Riskler	12
Reasürans ve Kredi Ratingi	19
ERM'nin Etkinliği Nasıl Ölçülür?.....	25
Ekonomik Kriz Korkusu Sahtekârlık Olaylarının Artacağıın Bir Göstergesi	29

Reasürör Gözüyle

Siyasi, etnik veya benzer amaçların elde edilmesi amacıyla, yasadışı bir şekilde zor kullanarak toplumu yıldırma ve sindirme eylemi olarak tanımlanabilen terör, değişen dünyada teröristlerin kimyasal, nükleer, biyolojik ve radyoaktif silahlara daha kolay ulaşabilme imkânlarının bulunması sebebiyle, insanlık için göz ardı edilemeyecek kadar yıkıcı sonuçları olan bir tehdit halini almıştır. Sigortalabilirliği ilk kez 1980'li yılların sonunda tartışılmaya başlanan terör riski, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de yaşanan saldırılar neticesinde, Terör Sigortası konusunu bu kez tüm boyutlarıyla, tekrar piyasa gündemine taşımanın yanı sıra, artık hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağı bir çağın başladığını da tüm yankılarıyla gözler önüne sermiştir. Pek çok doğal afetten daha ağır hasar meydana getirme potansiyeline sahip olan terör riskinin gerek bireyler, gerekse toplumlar üzerindeki ekonomik sonuçlarının hafifletilmesinde, ilgili tüm taraflara büyük görevler düşmektedir. Dergimizin bu sayısında yer alan, "Terör Sigortası" adlı çalışmada, terör riskinin sigortalabilirliği ve modellenebilirliği gibi konularda yapılan açıklamaların yanı sıra, terör riski ile ilgili olarak hükümetlerin üstlendiği rollere değinilmekte, ABD ve İngiltere'deki terör riskine karşı hükümetlerin ini-siyatif aldığı sistemler incelenmekte ve nihayet ülkemizde terör riskine olan yaklaşım ve Terör Sigortası'nın zorunlu hale getirilmesi konusundaki önerilere yer verilmektedir.

Yakın zamana kadar bilinmeyen pek çok risk, artık sigorta sektörünün gündemine girmiştir. Bu risklerin sigorta şirketlerinin varlığını dahi tehlikeye düşürebilecek birer tehdit olarak algılanması ve sigorta şirketlerinin konuya ciddiyetle eğilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Sayın Müge Soy-sal, "2008 yılında Sigorta Sektörünün Karşı Karşıya Bulunduğu Stratejik Sektörel Riskler" isimli çalışmasında, sigorta sektörünü yakın gelecekte etkilemesi beklenen bu riskleri, Ernst&Young ve Oxford Analytica'nın ortaklaşa hazırladığı rapor çerçevesinde, on ana başlık altında incelemektedir.

Yakın bir gelecekte dünyanın süper ekonomik gücü olmasına kesin gözüyle bakılan Çin, uluslararası reasürans piyasaları için de yükselen bir pazar değeri taşımaktadır. Dergimizin bu sayısında, Willis Re Çin Ekibi tarafından hazırlanmış ve Çin piyasasında faaliyet gösteren reasürans şirketlerinin kredi ratinglerinin incelendiği "Reasürans ve Kredi Ratingi" isimli çalışmanın, başlıca rating kuruluşlarının rating faaliyetlerinde dikkate aldıkları hususları ortaya koyması bakımından, araştırmacılar için faydalı olacağı düşüncesindeyiz.

Yabancı Basından Seçmeler Bölümü'nde ise, Mali Yeterlilik-II çerçevesinde denetim organları ve derecelendirme kuruluşları tarafından bir zorunluluk olarak görülmeye başlanan Kurumsal Risk Yönetimi (ERM) uygulamalarının farklı bir perspektifle incelendiği ve konuyla ilgili gerek şirketlerin benimsemesi gereken yaklaşımların, gerekse bu yolla sağlanacak faydaların dile getirildiği bir makalenin çevirisi yer almaktadır. Bu bölümde, ayrıca, küresel düzeyde yaşanan ekonomik bunalım korkusunun giderek daha da şiddetlendirmesi beklenen şirket içi sahtekârlık olaylarının nedenleri ve ortaya çıkış biçimlerinin incelendiği ve konuyla ilgili olarak sigorta sektörünün benimsediği tutumun dile getirildiği bir makalenin çevirisine yer verilmektedir.

Terör Sigortası

“Terör ve “Terörizm” Tanımı

İlk kez 1789 Fransız Devrimi'nden sonra kullanılmaya başlanan “terör” kelimesi siyasi, etnik veya benzer amaçların elde edilmesi amacıyla, yasadışı bir şekilde zor kullanarak veya zor kullanma tehdidiyle toplumu yıldırma ve sindirme eylemi olarak tanımlanabilir. “Terör” eylemlerinin örgütlü ve sistemli bir şekilde kullanılması ise “terörizm”i ifade etmektedir. Esas itibarıyla psikolojik bir savaş yöntemidir ve günümüzde insanlığı tehdit eden en önemli tehlikelerden birisidir.

Vatandaşlar arasındaki sorunları ve çatışmaları çözmek, kamu düzeni ve güvenliği sağlamak amacıyla ve yasal sınırlar içerisinde olmak kaydıyla, sadece devlet tarafından kullanılabilen silah ve zor kullanma hakkını yasa dışı bir şekilde kullanarak, vatandaşların devlete olan güvenlerini kaybet-

tirme amacıyla olan terörist eylemlerin birçok durumda siyasi veya etnik nedenlerden kaynaklanması nedeniyle her devlete göre farklı algılanması, bunun yanı sıra, iç savaş, savaş, vandalizm, isyan gibi diğer şiddet biçimlerinden birçok durumda ayırt edilememesi, “terör”ün ve “terörizm”in kesin ifadelerle tanımının yapılmasını engellemektedir.

11 Eylül 2001 New York Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan terörist saldırı sonrasında, “terör” riskinin, potansiyel sonuçları itibarıyla değişiklik gösterdiği ileri sürülebilir. Ulusal veya uluslararası toplumu şoka sokabilecek, olabildiğince ses getirebilecek nitelikteki eylemlerin yapılabilir olduğunun görülmesi, terörist grupların ileri teknoloji imkânlarından yararlanabildiklerini ortaya koymaktadır. Hedeflerin büyük ve karmaşık yapıda, buna karşılık güvenlik tedbirlerinin teknolojik gelişmeler karşısında yetersiz kalabilmesi, teröristlerin tek bir konsant-

re saldırıyla çok büyük başarılar elde edebilmelerini mümkün kılmaktadır. Ayrıca, değişen dünya şartlarında kimyasal, nükleer, biyolojik ve radyoaktif silahlara terörist grupların ulaşma ihtimalinin dahi bulunması, “terör” eyleminin nedenli korkunç boyutlara ulaşabilecek bir tehlike olduğunu açıkça göstermektedir.

Bu çalışmanın kapsamı içerisinde, sonuçları artık insanlık için son derece yıkıcı olabilen “terör” riskinin sigorta edilebilirlik açısından kısaca değerlendirilmesi yapılacak, dünya uygulamalarından iki örnekle bu büyük tehlikenin hangi sistemlerle teminat altına alındığı incelenecek ve nihayet ülkemizde “terör” risklerine karşı genel yaklaşım ele alınacaktır.

“Terör” Sigorta Edilebilir Bir Risk midir?

21.12.1988 tarihinde Pan Am Hava Yolları'na ait bir yolcu uçağının İskoçya'da Lockerbie kasabasının üzerin-

de infilak ettirilmesi ve bu olayda, 259 yolcu ve mürettebat, 11 Lockerbie kasabasında yaşayanlar olmak üzere toplam 270 kişinin ölmesiyle birlikte “terör” riskinin sigorta edilebilir olup olmadığı tartışmaları başlamıştır. Bu durum, “terör” riskinin sigorta edilebilirliği tartışmalarının 11 Eylül 2001 tarihinden önce de yaşandığını göstermektedir. Yapılan tartışmalar; riske ilişkin spesifik istisnalar getirmek, daha seçici bir yaklaşımda bulunmak, riske uygun prim almak, yıllık ve olay başına sorumluluk limiti getirmek, hepsinden önemlisi, hâlihazırdaki veya yakın bir gelecekte öngörülen politik duruma göre değişkenlik gösterebilen teminat vermek ve çok kısa bir süre içinde teminatı iptal edebilmek gibi bazı teknik konular üzerinde yoğunlaşmıştır.

“Terör”, hasar potansiyelinin giderek artması ve insan eliyle meydana gelen bir afet (man-made catastrophe) niteliğine bürünmesi nedeniyle deprem, sel, fırtına, hortum gibi doğal afetlerle mukayese edilmeye başlanmıştır. İlk bakışta “terör” tehlikesi ile doğal afetler, hasar potansiyelleri itibarıyla benzerlik göstermektedirler. Ancak; “terör” riskinin planlı, hedefe yönelik bir eylem olması, frekans ve şiddetinin tam olarak tahmin edilememesi ve özellikle nükleer, kimyasal, biyolojik ve radyoaktif (NBCR) bir saldırıda sigorta endüstrisinin mali gücü-

nü çok aşabilecek bir hasar meydana getirme potansiyeli nedeniyle doğal afetlerden ayrılmaktadır.

11 Eylül 2001 tarihinde, New York Dünya Ticaret Merkezi’ne, teröristler tarafından uçaklarla yapılan saldırılara gelinceye kadar “terör” riski, sigorta edilebilir niteliğini sürdürmeye devam etmiştir. Aslında, uluslararası sigorta ve reasürans şirketleri ve büyük gruplar, 1972 Munich Olimpiyat oyunlarından itibaren, insanlık için yıkıcı etkileri olabilecek “terör” olaylarına ilişkin senaryolar üzerinde çalışmaktaydılar. Ancak, çok büyük bir “terör” eyleminin gerçekleşebileceğine dair uyarılarda bulunanlar dahi (Hollywood senaristleri dâhil) 11 Eylül 2001 WTC gibi bir olayın meydana gelebileceğini öngörememişlerdir.

11 Eylül 2001 tarihindeki WTC olayından sonra, “terör” riskinin sigorta edilebilirliği konusunda bir milat yaşanmıştır. Bu konuda geçmişte bir takım tartışmaların yaşanmış olmasına, çeşitli senaryolar üretilmesine rağmen, “terör” riskinin sigorta şirketleri tarafından kabul edilmesinde önemli bir sorun söz konusu olmamış iken, bu tarihten sonra sigorta şirketleri ve reasürörler risk kabul durumlarını gözden geçirmek ve idare edemeyecekleri portföylerini sınırlamak durumunda kalmışlardır.

Henüz tam olarak biline-

memekle birlikte, en son yapılan tahminlerde 40 Milyar Dolar civarında (ekonomik hasar 90 Milyar Dolar civarında) sigortalı hasara ulaşacağı iddia edilen İkiz Kuleler hasarının büyüklüğü hakkında bir fikir vermek açısından; 1992 Florida Andrew Kasırgasının 21 Milyar Dolar, 2001 Piper Alpha’nın 3 Milyar Dolar sigortalı hasara mal olduğunu belirtmek herhalde yeterli olacaktır. Bunun yanı sıra, Kaliforniya’da depreme karşı sigortalı (property) bedelin 75 Milyar Dolar ve bir deprem durumunda muhtemel hasarın en fazla 15-20 Milyar Dolar civarında olacağı göz önüne alındığı takdirde, sigorta şirketleri ile WTC toplam hasarının %70’ini karşılayan reasürans şirketlerinin, “terör” riskini kabul etmedeki çekingen yaklaşımlarını anlamak daha kolay olacaktır.

Potansiyel hasarıyla, sigorta ve reasürans şirketlerinin mali yapılarını derinden etkileyebilecek, azımsanmayacak sayıda güçlü şirketlerin ortadan kalkmasına neden olabilecek bir tehlikenin sigorta edilebilir nitelikte olduğu elbette ki ileri sürülemez. Ancak, “terör” riskini sigorta edilemez ilan etmek, sigorta ve reasürans teminatından hariç tutmak, “terörizm”in zaferini üstü kapalı olarak kabul etmek anlamına gelecek, sigorta şirketlerinin müşterilerine, ihtiyaçları olan teminatı verememeleri durumu, ekonomik faaliyetleri olumsuz şekilde etkileyecektir.

Sigorta teminatı olmaksızın hiçbir kişi ya da kuruluş, “terör” hasarının neden olacağı mali kaybı sineye çekerek ekonomik faaliyette bulunamayacaktır.

“Terör” Riskinin Modellemesi

Doğal afetlerden farklı olarak, tesadüfi değil, belirlediği amaçlarına uygun ve planlı olarak meydana gelen “terör” riskinin, gelecekte ne büyüklükte ve sıklıkta zarar verebileceği hususu, eldeki verilere göre tahmin edilememekte, gerek frekansının, gerekse şiddetinin ani değişiklikler gösterebilmesi nedeniyle potansiyel hasarı kolaylıkla ölçülemektedir. Bu durum, “terör” riskinin modellemesini güçleştirmekte, hatta imkânsız hale getirmektedir. Tüm bu belirsizlikler, daha önce de belirtildiği gibi, “terör” riskini daha tehlikeli hale getirmekte ve sigorta edilemez bir niteliğe büründürmektedir. Ancak, sigorta ve reasürans şirketlerini çok derinden etkileyebilecek bir hasar potansiyelinin olması durumu tüm toplum için, özellikle sigorta şirketleri ve reasürörler için önemli bir problem olmakla birlikte, sorunu nispeten hafifletebilecek bazı faydalı çalışmalar yapılmakta, toplumun bu tehlike karşısındaki dayanışmasını gösteren birçok uygulama söz konusu olmaktadır.

Bugün dünyadaki tüm ülkeler, doğrudan veya dolaylı bir

şekilde “terör” tehlikesiyle birlikte yaşamak zorundadır. Bu durumda yapılması gerekli ilk şey, teknolojinin sunduğu imkânlardan da olabildiğince yararlanarak, insan kaynaklı bu afetin meydana gelmesini önlemeye çalışmaktır. Varlığı bilinen terörist gruplar açısından cazip olabilecek hedefler bakımından riskin veya hasarın en aza indirilmesini sağlayabilecek tedbirler, ilgili tüm devlet, kurum ve kuruluşlar tarafından belli ölçülerde de olsa alınmaktadır. Sigorta şirketleri de, yine aynı şekilde, riski veya hasarı azaltıcı tedbirler alınması konusunda sigortalılarına, onları özendirici yaklaşımlarda bulunmaktadır.

Risk yönetimi kapsamında yapılan bir çalışmada ise, Swiss Re tarafından geliştirilmiş “risk faktör model”idir. Bu modelde, hangi kişi, kurum veya kuruluşun risk altında olduğunun belirlenmesi çok önemlidir. Teröristlerin amaçları ve stratejileri açısından cazip olan hedeflerin belirlenmesinden sonra birçok husus, aşağıdaki üç ana faktör kapsamında değerlendirilmektedir:

- Teröristin amacı,
- Teröristin potansiyeli,
- “Terör” tehlikesi altında bulunan devletin veya toplumun zafiyetleri (vulnerability).

Daha sonra, bu üç ana faktör birbirleriyle kombine edile-

rek birtakım sonuçlara ulaşılmakta, potansiyel hasarın boyutları tahmin edilmeye çalışılmaktadır. Örneğin, terörist grupların vermek isteyeceği zararın ölçüsü, teröristin hedefi durumundaki devlet veya toplumun istikrarına göre değişebilmekte, toplumun istikrarı arttıkça, verilmek istenen zarar da o ölçüde artmaktadır. Diğer taraftan, zarar verme potansiyeli yüksek terör örgütü ile devletin ya da toplumun zafiyetleri kombine edildiğinde yine büyük boyutlu potansiyel hasarlar söz konusu olmaktadır. Nihayet, terörist örgütün amacı, niyeti ile bu örgütün potansiyeli kombine edildiğinde ise hasar frekansı elde edilebilmekte, örgüt, eylemlerinde başarılı olduğu sürece eylem sayısını arttırabilmektedir.

Ancak, “terör” riskinin gerçekleşmesini önlemeye, gerçekleştiği takdirde muhtemel hasar miktarını azaltmaya yönelik tüm bu çalışmalar ve uygulamalar, daha önce de belirtildiği gibi risk yönetimi çerçevesinde kalmaktadır. Mevcut şartlarda hasar potansiyeli son derece yüksek olan riski “sigorta edilemez” ilan ederek, toplumu bu tehlikenin sonuçlarıyla baş başa bırakmak söz konusu olamayacağına göre, şu anda da mevcut olan birçok uygulamada görüldüğü üzere, hasarı mümkün olduğunca yaymak en isabetli çözüm olacaktır. Böylece, başta sigortalılar olmak üzere sigorta şirketleri, reasürans şirketleri, devlet

ve uluslararası para piyasalarının da içinde olduğu sistem (risk partnership) ile sigorta edilemezliğin doğurabileceği sorunlar ortadan kaldırılabilmüş olacaktır.

Devletin Rolü?

Devlet sahip olduğu yasal ve idari yetkiler sayesinde “terör”e karşı gösterilen dayanışmaya ya da risk ortaklığına mali gücünün üzerinde katkılarda bulunabilecek durumdadır. Her şeyden önce “Terör Sigortası”nı, Mal Sigortaları poliçelerine, bir ek prim karşılığında otomatik olarak dâhil ederek zorunlu hale getirebilir. Böylece, “terör” riski yakın veya uzak tüm ilgililer tarafından paylaşıldığı gibi, ödenecek prim miktarı da nispeten küçük miktarlarda olacaktır. Buna alternatif olarak, mevcut primler üzerine bir vergi tahakkuk ettirerek, “terör” riskinin neden olabileceği hasarlara karşı fon oluşturulması ya da tıpkı deprem riskinde olduğu gibi, sadece “terör” riskine özel rezervler ayrılması sayesinde gerek sektörün, gerekse devletin, “terör”ün çok büyük boyutlu muhtemel hasarlarına karşı hazırlıklı olması sağlanabilecektir.

Diğer bir çözüm ise, birçok ülkede de örnekleri mevcut olduğu üzere, devlet veya özel şirketler tarafından idare edilebilecek bir “Terör Havuzu” oluşturmaktır. Riskin, sigortalının ve sigorta şirketlerinin

üzerinde kalan kısmından sonra devredilebileceği bu “Havuz”, aynı zamanda, “terör”ün potansiyel hasarı karşısında sektörün dayanışmasını da ifade etmektedir. “Terör Havuzu”nun karşılayabileceği hasarın ötesindeki rakamlar ise, rakamın büyüklüğüne ve devletin mali gücüne göre reasürans şirketleri ve/veya uluslararası sermaye piyasaları ve nihayet “last resort of reinsurance” olarak devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu şekilde bir senaryoda, devletin ikili fonksiyonu olmakta, bir taraftan “terör” riskinin sigortası konusunda bir takım kurallar getirirken, diğer taraftan büyük miktarlara ulaşabilecek hasarların karşılanmasında “last resort of reinsurance” olarak işlev görmektedir. Elbette ki, ülkenin ve sigorta endüstrisinin şartlarına göre, zaman içerisinde özel şirketlerin ya da “Terör Havuzu”nun hesabında bir birikim oluştuğu takdirde, devletin devreden çıkarılması da bir alternatif olabilir.

Farklı Uygulamalar

Günümüz şartlarında “terör”ün, potansiyel hasarı kabul edilemez boyutlara ulaşan, dolayısıyla sigorta edilebilirliği dahi tartışılan bir risk haline gelmesi, ülkelerin kendi şartlarına göre bir takım tedbirler almasını gerektirmiştir. Aslında bu durum, sadece “terör” için değil, birçok risk için de söz konusudur. Örneğin, iklim

değişikliğine bağlı olarak kasırga, sel gibi birçok doğal afetin klasik anlamda sigorta edilebilirliği çok yakın bir gelecekte, “terör” riskinde olduğu gibi, tartışma konusu olabilecek, buna bağlı olarak, klasik sigorta sistemi gelişmiş veya gelişmekte olan her ülke, doğal afetlerin anormal büyüklükteki hasarlarını karşılamak üzere kendi ülke şartlarında alternatif çözümlerini oluşturacaklardır.

Hâlihazırda uluslararası nitelik kazanmış “terör” tehlikesinin neden olabileceği hasarlara karşı farklı uygulamalar söz konusudur. Bazı ülkelerde sorun, özel sigorta şirketlerinin sağlamış olduğu teminatlarla çözümlenmekte, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere İngiltere, İspanya, Almanya, Fransa gibi bazı ülkelerde ise, devletin bir şekilde dâhil olduğu karma sistemler söz konusu olmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri (TRIA)

18 Aralık 2007 tarihinde ABD Kongresi tarafından onaylanan ve 26 Aralık 2007 tarihinde ABD Başkanı tarafından imzalanarak yürürlüğe giren TRIA (Terrorism Risk Insurance Program Reauthorization Act), 2014 yılının sonuna kadar ülke içerisinde meydana gelecek “terör” hasarlarında devletin, belli miktarı aşan hasarlar için teminatını simgelemektedir. Aslında yapılan işlem, 11 Eylül 2001 ta-

rihinde meydana gelen WTC saldırısı sonrasında, 2002 yılında yürürlüğe girmiş olan Federal Yasa'nın bir takım değişikliklerle 2014 yılının sonuna kadar, 7 yıl uzatılmasıdır.

Bu programın öngördüğü üzere devlet, ülke dâhilinde meydana gelen "terör" eylemlerinin neden olduğu Mal Sigortaları (Commercial Property) hasarları ile iş durması ve bu eylemlerden zarar görmüş kişilerin tazminatlarını karşılamak amacıyla, bir reasürör olarak (last resort of reinsurance) sisteme doğrudan dâhil olmaktadır. Sigorta şirketi, bir "terör" hasarı meydana gelmesi durumunda önceki yıl yazılmış direkt primin %20'sine tekabül eden kısmı üzerinde tutmakta, kalan hasarın büyük bir kısmı ise devlet tarafından karşılanmaktadır. 100 milyon doların eşik olarak alındığı (trigger) bu programda, sigortalı hasar miktarı için bir Milyar Dolarlık bir üst sınır getirilmektedir.

İngiltere (Pool Re)

1990'lı yılların hemen başlarında Londra'da meydana gelen bombalama olaylarından sonra, 1993 yılında kurulmuştur ve İngiltere, İskoçya ve Galler'de, "terör" eylemine bağlı olarak meydana gelebilecek Mal Sigortaları hasarları (Commercial Property) ve İş Durması tazminatlarını karşılamak üzere özel sigorta şirketleri ve devlet tarafından

oluşturulmuş bir "Sigorta Havuzu"dur. Marine, Havacılık, Motor ve nükleer tesislerdeki bina ve muhteviyat riskleri hariç tutulmaktadır. Aslında, sigorta ve reasürans şirketlerinin üyesi olduğu bu havuz, mütüel bir reasürans şirketi olarak nitelenebilir ve bir "terör" hasarı sigorta şirketi tarafından belirlenmiş limiti (threshold) aştığı takdirde, aşan kısım Pool Re'den (Pool Reinsurance Company Limited) talep edilmektedir. Pool Re'nin kaynaklarının yetersiz kalması durumunda ise Devlet devreye girmekte ve söz konusu hasar Hazine tarafından karşılanmaktadır. Burada sistem, Pool Re'nin, kendi kaynaklarının yetersiz kaldığı hasar için Hazine'den, belli bir prim karşılığında kaynak aktarması şeklinde çalışmaktadır. Aktarılan bu kaynak daha sonra Pool Re tarafından Hazine'ye iade edileceği için, devlet bir anlamda finansal reasürör gibi hareket etmektedir.

"Terör" teminatı, tek başına (stand alone) değil, sigorta konusu olan ticari nitelikteki risk için düzenlenmiş poliçenin bir parçası olarak verilmekte, poliçenin tüm şartları "terör" riski için de uygulanmaktadır. Burada ilginç olan, "terör" teminatının NBCR gibi çok büyük hasar potansiyeli olan riskleri dâhil etmesi, bilgisayar sistemlerine yönelik virüs, hacking ve benzer olaylardan kaynaklanan "terör" hasarlarını ise, savaş ve savaşa ilişkin

risklerin yanı sıra, hariç tutmasıdır.

Yukarıda, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere olarak seçilen iki örnek, "terör" eylemlerinin en büyük hedefi oldukları gibi ekonomik olarak da dünyanın en gelişmiş iki ülkesidir. 1990'lı yılların başından itibaren bombalı saldırıların hedefi olan İngiltere ve 11 Eylül 2001 tarihine kadar, Okyanusun ötesinde, her türlü tehlikeden uzakta olduğu farz edilirken, kendi topraklarının ekonomik başkenti New York'ta saldırıya uğrayan ABD, "terör" riskinin sadece halkın güvenliğini değil, ekonomik faaliyetlerin de devamını tehlikeye düşüren bir olgu olduğunun bilincinde olarak, ekonomik özgürlüklerin koruyucusu ve kollayıcısı durumundaki devlet örgütünü tam anlamıyla sistemin içine dâhil etmişlerdir.

ABD ve İngiltere'nin yanı sıra Almanya (Extremus), Fransa (Gareat), İspanya (Consortio), İsrail (PTCF), Hollanda (NHT), Rusya (RATSP), Güney Afrika (SASRIA) gibi ülkelerde de devlet gerek "Terör Havuzu"nun idarecisi, gerek reasürör, gerek fonların veya reasüransın yetersiz kalması durumunda nihai reasürör olarak, bir şekilde sistemin içerisinde bulunmaktadır. Devletin sistem içerisindeki varlığı, elbette ki finansal açıdan çok büyük katkılar sağlamakla birlikte, asıl önemli olan, ülke içerisindeki her türlü yasal faaliyetin teminatı du-

rumundaki devletin, yasa dışı güç ve şiddet kullanarak ülkeyi her bakımdan sekteye uğratma amacındaki “terör”e karşı sergilenen dayanışmada başrolü oynuyor olmasıdır.

Türkiye’de “Terör” Riski Ne Şekilde Teminat Altına Alınmaktadır? Devletin Rolü Nedir?

1970’li yıllardan itibaren ülkemiz gündeminde yer almaya başlayan ve aradan geçen bu kadar yıla rağmen bugün de varlığını hissettiren “terör” eylemleri, 12 Nisan 1991 tarihinde kabul edilen “Terörle Mücadele Kanunu”na göre; *“... baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasa’da belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti’nin ve Cumhuriyeti’nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından gerçekleştirilecek her türlü eylemlerdir. Bu kanunda yazılı olan örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelmiş sayılır”* şeklinde tanımlanmaktadır.

Devlet, “Terörle Mücadele Kanunu” ile “terör” eyleminin niteliğini belirledikten sonra, “terör” eylemleri veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeni ile zarara uğrayan kişilerin zararlarını karşılamak amacıyla 17 Temmuz 2007 tarihinde, “Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması” adlı kanunu yürürlüğe koymuştur. Bu kanuna göre devlet, “terör” eylemleri ve terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle uğranılan tüm zararları, ilgili kanunun 7., 8., 9., ve 10. maddeleri kapsamında ve yine kanunda belirtilen limitlerle tazmin etmektedir. Ancak, aynı kanunun 5. maddesinde belirtildiği üzere, ödenecek tazminat miktarı, ilgili kişinin, diğer kurum veya kuruluşlardan alacağı tazminat miktarı düşülerek belirlenmektedir. Sigorta şirketleri de bu kuruluşlar arasında sayılmaktadır ve devlet, sigorta teminatı olan kişilere, sigortası olmayan kişilere göre, teminatın miktarı kadar daha az ödeme yapmaktadır.

Ancak burada üzerinde durulması gereken bir kaç önemli husus bulunmaktadır. Her şeyden önce bu kanunun asıl amacı, “terör” eylemi veya terörle mücadele kapsamında yürütülen faaliyetler nedeniyle mağdur duruma düşen kişilerin mağduriyetinin önlenmesidir. Mağduriyetin kim tarafından tazmin edildiği değil, tazmin edilip edilmediği önem taşı-

maktadır. Diğer bir önemli husus, ülkemizde sigortalanabilir menfaatlerin sigortalanma oranının çok düşük, bunun yanı sıra sigorta konusu olan menfaatlerin çok yüksek bedelli olmaması, potansiyel bir hasarın sigorta şirketleri ve genel olarak reasürörleri çekingen davranmaya sevk etmediği gibi devletin de sisteme dâhil olmasını gerektirmemektedir. Nihayet, bugüne kadar meydana gelen terörist eylemlerin genellikle hedefi, devletin kendisi ve silahlı kuvvetleri olmuş, özel veya resmi ticari ve endüstriyel kuruluşlar itibarıyla büyük boyutlarda hasar fazla meydana gelmemiş; kısacası, gelişmiş Batılı ülkelerde, biraz da abartılı olduğu üzere, panik yapmayı gerektirecek kadar olumsuz bir tablo söz konusu olmamıştır.

Ülkemizde “terör” riski, tamamen özel sigorta ve reasürans şirketleri tarafından teminat altına alınmakta, devletin, yukarıda kısaca değinilen nedenlere ve söz konusu olabilecek faktörlere bağlı olarak sistemde herhangi bir rolü bulunmamaktadır.

Branşlar itibarıyla kısaca belirtmek gerekirse; Yangın, Nakliyat, Kaza, Mühendislik gibi Mal Sigortaları itibarıyla “terör” riski standart teminatın dışında olmakla birlikte ek bir sözleşme ile ve bir prim karşılığında teminata dâhil edilebilmekte, Hayat, Sağlık, Ferdi Kaza branşlarında ise standart teminatın içerisinde verilmek-

tedir. Ancak, nükleer, biyolojik, kimyasal ve radyoaktif silah ve araçların kullanılması ile yapılan bir “terör” eylemi ise, hayat ve hayat dışı tüm sözleşmelerden hariç tutulmaktadır.

“Terör” riski itibarıyla ülkemizdeki durumu özetlediğimiz takdirde, “terör” teminatı kişiler tarafından, gerekli görüldüğü takdirde ihtiyari olarak alınmaktadır. Teminat sadece özel sigorta şirketleri tarafından verilmekte, büyük hacimli riskler itibarıyla reasürörlere devir yapılmaktadır. Devlet, sigorta sisteminin dışında olarak, “terör” eylemlerinden ve terörle mücadele faaliyetlerinden dolayı zarara uğrayan kişilerin zararını, “Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması” adlı kanunun öngördüğü şartlar dâhilinde karşılamayı amaçlamaktadır.

“Terör”, ülkemizin maalesef hiç de yabancı olmadığı bir gerçektir. Üstelik, farklı dönemlerde ideolojik veya etnik veya siyasi veya dini kimliklere büründüğü, buna bağlı olarak dış ve iç bağlantıları bakımından nitelik değiştirdiği için, diğer ülkelerin uğraşmak zorunda kaldığı “terör” eylemlerine göre daha zor şartları ihtiva etmektedir.

Sonuç itibarıyla, ülkemiz için bugüne kadar önemli bir sorun kaynağı olmuştur ve gelecekte de sorun çıkarmaya neden olacakmış gibi ele alınması gerekmektedir.

Öneri

“Terör Sigortası”nı belli kategorideki, özellikle terör örgütlerinin hedefi olabilecek nitelikteki riskler için zorunlu hale getirmenin gerek sigortacılık sektörü ve ülke ekonomisi, gerekse devlet ve “terör”ün hedefi durumundaki kişiler açısından birçok yararı söz konusu olduğu gibi, böyle bir düzenleme ortak bir tehlikeye karşı ülke dayanışmasını da simgelemektedir.

Öncelikle terör örgütlerinin hedefi olabilecek riskler açısından belirtilmesi gereken önemli bir husus, “terör” tehlikesini yaşayan ülkelerin kendi özel şartları açısından farklı nitelikteki hedefleri barındırıyor olabilmesidir. Ancak, gerek ekonomik açıdan stratejik öneme sahip sınıî ve ticari tesisler, gerekse halkın yıldırılması ve sindirilmesini sağlayabilecek her yer, istisnasız tüm ülkelerdeki terörist gruplar için hedef niteliğindedir. Kısacası, vurulmaları halinde ülke ekonomisine zarar vermenin yanı sıra, ülkenin uluslararası saygınlığına zarar verebilecek nitelikteki kurum ve kuruluşlar, terör örgütlerinin hedefi olabileceği için zorunlu bir sigortanın konusu olabilirler.

Diğer taraftan, siyasi, etnik, ekonomik veya dini bakımdan önde gelen şahsiyetler her zaman için terör örgütlerinin hedefi olmakla birlikte, toplumun doğrudan veya dolaylı olarak

etkilendiği, hedef gözetmeksizin yapılan eylemler, toplumu korkuya ve yılgınlığa sevk eden asıl eylemlerdir. Teröristler için amaç olabildiğince zarar ve korku vermek olduğu için, onlar açısından en önemli ölçü, halkın bir yerlerde toplu halde bulunuyor olmasıdır ki, iş ve alışveriş merkezleri, dinlenme ve eğlence mekânları, bankalar gibi yerler bu açıdan son derece cazip hedeflerdir. Bu gibi yerler için zorunlu sigorta oluşturulması, meydana gelebilecek maddi hasar ve iş durması zararlarının devlet yerine özel sigorta sistemi yoluyla karşılanmasını, dolayısıyla maddi külfetin devletten sigorta sistemine aktarılmasını sağlayacaktır. Ayrıca, polişe kapsamında, sigortalı olsun ya da olmasın, bu eylemden etkilenen şahısların uğrayacağı bedeni zararları karşılayan teminatın bulunması, “terör” mağduru olan kişilerin, “Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Kanunu” gereği devlet tarafından değil, yine özel sigorta sistemi tarafından tazmin edilmesini sağlayacaktır.

Kamu menfaatinin söz konusu olduğu durumlarda yasal düzenlemelerle zorunlu sigorta oluşturulabildiği bir gerçektir; örneğin, DASK uygulamasında deprem, Türkiye’nin karşı karşıya bulunduğu önemli bir risk olarak zorunlu sigortaya tabi tutulmuştur. Aynı durum yine büyük hasar potansiyeli olan “terör” riski için de söz

konusu olabilir. Bunun yanı sıra, zorunlu sigorta, normal şartlarda ihtiyari sigortadan çok daha fazla poliçe üretimini, diğer bir deyişle söz konusu riskin çok daha fazla kişi tarafından paylaşılmasını sağlayan bir sistem olduğu için, doğal olarak, poliçe primi ucuz ve ödenebilir seviyede olacaktır. Ayrıca, zorunlu sigorta sisteminin her halükarda, toplam prim hacmini belli bir ölçüde arttıracığı da bir gerçektir.

“Zorunlu Terör Sigortası”nın sağlayabileceği diğer bir yarar ise, hasar ve tazminat ödeme işlemlerinin nispeten daha çabuk gerçekleştirilebilmesidir. Bir olayın “terör” eylemi olup olmadığının belir-

lenmesi, “terör” eyleminden zarar gören kişi veya kişilerin eyleme karışan kişi veya kişiler olup olmadığının tespiti ve olayla ilgili tüm ayrıntıların açığa kavuşturulması elbette ki devletin ilgili birimleri tarafından gerçekleştirilecektir. Ancak, olayın tüm yönleriyle açıklığa kavuşturulmasından sonraki tazminatın ödenmesi aşamasında belli bir çabukluk sağlanması söz konusu olabilecektir. Ayrıca, tazminat limitlerinin, mevcut “Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Kanunu”nda olduğundan daha yüksek limitlerle sağlanması da göz önüne alınabilecek diğer bir husustur.

Nihayet, bir “terör” eylemi nedeniyle zarara uğrayan ve sigorta sistemi tarafından zararı tazmin edilemeyen mağdur kişiler için ise, “Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması” adlı kanunun tazminata ilişkin maddelerinin, aynen “Güvence Hesabı” sisteminde olduğu gibi işletilmesi söz konusu olabilecektir.

Y. Kemal ÇUHACI
Millî Reasürans T.A.Ş.

2008 Yılında Sigorta Sektörünün Karşı Karşıya Bulunduğu Stratejik Sektörel Riskler

Uluslararası düzeyde sigorta, vergi ve danışmanlık hizmeti sunan Ernst&Young ile uluslararası danışmanlık şirketi Oxford Analytica'nın işbirliği ile hazırlanan "2008 Yılında Sigorta Sektörünün Karşı Karşıya Bulunduğu Stratejik Sektörel Riskler" adlı rapor çevre, finans, ekonomi, tıp, hukuk gibi 20 farklı disiplinden temsilciler ile 70 kadar sigorta sektörü uzmanı ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda sigorta sektörünü yakın gelecekte etkilemesi beklenen başlıca 10 tehlikeyi ortaya koymaktadır.

Söz konusu rapor, sigorta sektörü için dünya çapında lider sigorta şirketlerinin gelecek 5 sene içerisinde karşılaşacakları belirsizlikleri ve şirketlerin kaderini belirleyecek başlıca gelişmeleri uzmanlardan gelen yanıtlar doğrultusunda "Makro Tehditler", "Sektörel Tehditler" ve "Operasyonel Tehditler" olmak üzere 3 kategoride toplamıştır.⁽¹⁾ (Bkz. Şekil, sf.13)

A. Makro Tehditler

Söz konusu kategori altında toplanan tehditler, jeopolitik ve makroekonomik nedenlerden kaynaklanarak sigorta sektörü açısından sosyal ve çevresel bazı gelişmelere neden olacak olaylar olarak değerlendirilmektedir. Raporunda sigorta şirketlerinin, bu tehditlere kar-

şılık yeni açılımlar geliştirdikleri; ancak çoğunun bu süreçte çok erken bir safhada olduğu dikkat çekmektedir.

1. İklim Değişikliği

Raporda, 2008 ile gelecek yıllarda sigorta sektörünü uzun dönemde etkileyecek başlıca tehdidin iklim değişikliği olduğu ortaya koyulmaktadır. Küresel ısınmanın sonucunda meydana gelen seller, fırtınalar ve sıcaklık dalgalarının büyük kayıp ve hasarlara neden olup, sigorta şirketlerinin söz konusu tehditlerle başa çıkmak üzere sigortalama kriterlerini gözden geçirmeleri gerekeceği belirtilmektedir.

Rapor, iklim değişikliğinin, sigorta şirketlerinin fiyatlandırma, finansman rezervi politikaları ile tutunabilme kabili-

yetlerindeki önemli etkileri üzerinde durmaktadır. Buna ek olarak, iklim değişikliği sonucunda meydana gelen doğal afetlerin, ölüm oranları, sağlık problemlerindeki artışlar ile çevresel kaynaklar üzerindeki güç savaşlarının getireceği siyasi ve ekonomik risklere de neden olacağı raporda yer almaktadır.

Söz konusu rapora ek olarak, birçok sigorta şirketi ve risk yönetimi hizmeti sunan danışman şirketin hazırladığı çalışmalar da sigorta şirketlerinin iklim değişikliği gibi büyük ölçekli çevresel ve sosyal risklerden etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Eurosif sektör raporunda ⁽²⁾ belirtildiği üzere, sigorta şirketleri söz konusu riskin sigorta şirketlerini bir yanda zorlarken, diğer yanda şirketlere yenilikçi

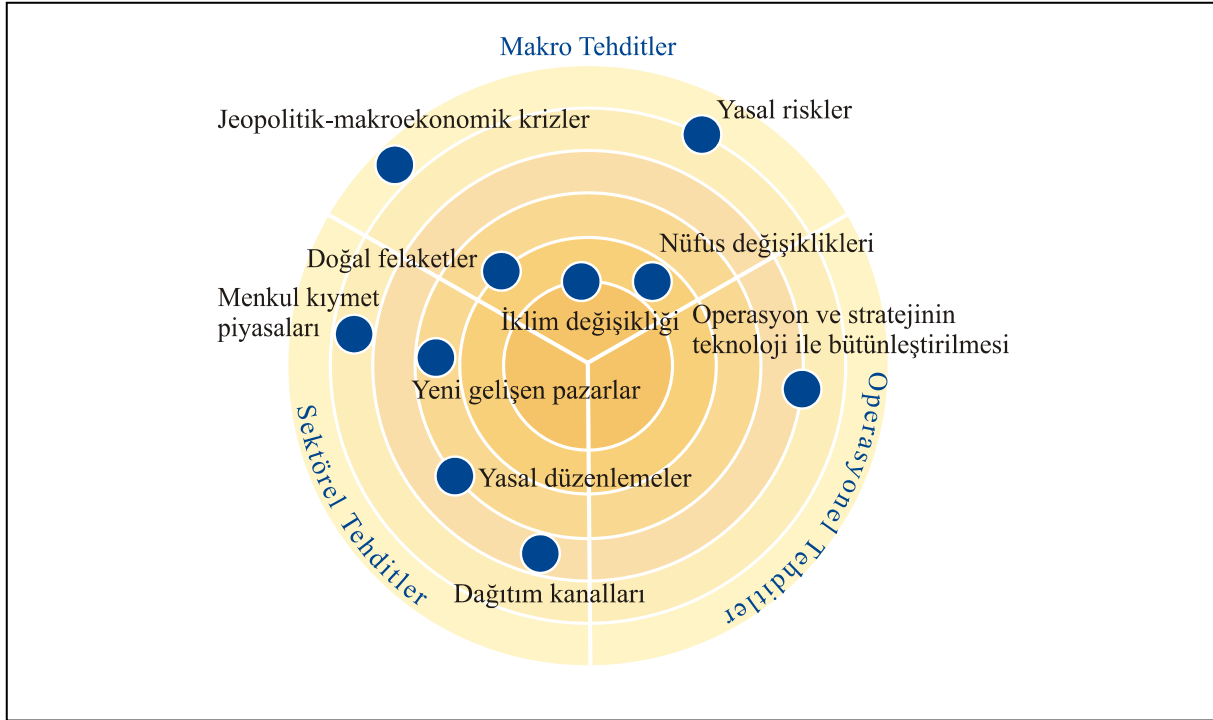
ürünler geliştirmek ve iklim değişikliğinin etkilerini hafifletmek amacıyla yeni hizmetler sunmaları için fırsat tanıdığına da dikkat çekmektedir. Buna karşılık sektör raporu, özellikle büyük sigorta şirketlerinin iklim değişikliği ile mücadele için “iklim değişikliği tahminlerinin ve gele-

değişikliklerinin, sigorta sektörü üzerinde önemli etki yaratacak başlıca ikinci tehdit olduğu görülmektedir. Buna göre raporda 2005 yılında dünya genelinde %20 olan 60 yaş üzeri nüfusun 2050 yılında %33'e yükseleceği tahmin edilmekte olup, söz konusu grubun emeklilik yaşına geldiğinde

oluşturup; şirketlerin başarısızlıkları durumunda siyasi baskı ve detaylı bir kamu inceleme ve denetim sürecine tabi tutulacakları belirtilmektedir.

3. Doğal Afetler

Seller, kasırgalar, depremler ve terörist saldırılar ise sigorta

neksel risk yönetiminin geliştirilmesi”, “yenilikçi sigorta ürünleri ve hizmetlerinin geliştirilmesi”, “iklim dostu teknolojilerin finanse edilmesi ile enerjinin muhafaza edilmesi ve emisyonların azaltılmasına yönelik hizmetlerin desteklenmesi” gibi somut eylemler yürüttüklerini belirtmektedir.⁽³⁾

2. Nüfus Değişiklikleri

Ernst&Young ve Oxford Analytica'nın raporunda nüfus

bugün sahip olduğu hayat koşullarını gerçekleştirecek finansal kaynağa sahip olamayacağı sonucu ortaya konulmaktadır. Yapılan projeksiyonlar sonucunda sigorta şirketlerinin söz konusu problemi gidermek üzere hükümetlerin üstlenmiş oldukları sorumlulukları paylaşmak suretiyle sosyal yardım sisteminin bir parçası olmalarının kaçınılmaz olduğu da belirtilmektedir. Raporda, bu durumun sigorta şirketleri için gerçek bir risk

sektörüne yönelik belirlenen diğer başlıca tehditler olarak raporda yer almaktadır. Bu tehditle ilgili olarak rapor, söz konusu afetlerin sigorta sektörü için fiyatlandırma, sözleşme yapısı ve finansman açısından büyük zorluklar içerdiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca, bu tür olayların, şirketlerin kârlılık, reasürans teminatı ve sermaye yeterlilikleri üzerinde de önemli etkiler yaratacağına dikkat çekilmektedir.

Swiss Re'nin 2007 yılında meydana gelen afetler üzerine yaptığı çalışmada doğal ve insan kaynaklı afetlerin 21.500'den fazla mağdur ile 27.6 Milyar Dolar sigortalı hasara neden olduğunun gösterilmesi ile afetlerin sigorta şirketleri açısından başlıca tehdidi oluşturduğunun bir kez daha kanıtlandığı görülmektedir. ⁽⁴⁾ (Bkz. Tablo)

4. Yasal Riskler

Raporda, sektöre 2008 yı-

olan yetkili kuruluşların daha sert yasal rejimlere tabi olmaları tehdidi vurgulanmaktadır. İkinci tehdit alanı ise yönetsel sorumluluk olarak belirtilmektedir. Buna göre sektörde güçlü olma bilincinin artması ile şirket düzeyinde daha sıkı rejimlerin geliştirilmesi sonucunda şirket hissedarlarının şirketin başarısızlığı durumunda şirkete öncülük eden yöneticileri kolaylıkla sorumlu tutacakları öngörülmektedir. Raporun sorumluluk hukuku açısından riskli üçüncü alanın

laşacağı bir diğer tehdit olarak gösterilmektedir. Raporda, söz konusu muhtemel krizlerin etkileri üzerinde farklı görüşler olduğu belirtilerek siyasi ve ekonomik açıdan küresel düzeyde etkili olacak başlıca tehditlerin petrol fiyatları, kitle imha silahları, terör, türev ürünler ve Hedge Fonu kaynaklı finansal krizler olduğu belirtilmektedir. Uzmanlar, finans alanında rastlanan sistemik risklerin artış gösterdiği ve daha fazla uluslararası ekonomik dengesizliğin söz konu-

2007 Yılında Meydana Gelen Felaketler						
Bölge	Sayı	(%)	Mağdur	(%)	Sigortalı Hasar (milyar \$)	(%)
Kuzey Amerika	47	14,0	983	4,6	8.767	31,8
Avrupa	35	10,4	1.088	5,0	12.431	45,1
Asya	146	43,6	13.748	63,8	3.533	12,8
Güney Amerika	19	5,7	1.216	5,6	228	0,8
Avustralya	7	2,1	303	1,4	1.283	4,7
Afrika	32	9,6	2.215	10,3	46	0,2
Okyanuslar	49	14,6	2.000	9,3	1.276	4,6
Dünya Toplamı	335	100,0	21.553	100,0	27.564	100,0

linda damgasını vurması beklenen tehditlerden biri olarak da yasama ve içtihatların sektör üzerindeki olumsuz etkileri gösterilmiştir. Raporda konuya ilişkin olarak özellikle sorumluluk hukuku açısından başlıca 3 risk alanına dikkat çekildiği görülmektedir. Buna göre risk alanlarından ilki çevre sorumluluğudur. Çevre sorumluluğu altında iklim değişikliğine karşı önlem almak kapsamında çevreyi kirleten ile çevresel hasarı öngörmek durumunda

ise yeni pazarlar olduğunu belirttiği görülmektedir. Zira, uzmanlar, yeni pazarlarda siyasi istikrarsızlık ile dengesiz ekonomik büyümenin sigorta şirketleri aleyhine yasal rejimleri beraberinde getirebildiğine dikkat çekmektedir.

5. Jeopolitik ve Makroekonomik Krizler

Jeopolitik ve makroekonomik krizler, raporda 2008 yılında sigorta sektörünün karşı-

su olacağına dikkat çekmektedir. Böylece rapor, uluslararası düzeyde bir finansal denetim mekanizmasının mevcut olmaması sonucunda söz konusu sistemik risklerin önceden tahmin edilmesinin ve denetlenmesinin zor olduğunu belirtmektedir.

B. Sektörel Tehditler

Bu kategori altında yer alan tehditler ise sektörü şekillendiren gelişmeler ve belirsizlikler

olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu tehditler üzerinde rekabetin önemli bir rol oynadığı, buna rağmen, önceki kategoriye kıyasla bu kategorideki tehditlere karşılık daha belirgin ve gelişmiş sonuçlar üretilebileceği görülmektedir.

1. Yeni Gelişen Pazarlar

Ernst&Young ile Oxford Analytica'nın raporu, 2008 yılında sigorta sektörünü etkilemesi beklenen diğer tehdidi geliştirmekte olan pazarlar olarak belirlemiştir. Raporda birçok sigorta şirketinin büyüme stratejisini geliştirmekte olan pazarlar üzerine kurduğunu dikkat çekilmektedir. Rapor, söz konusu pazarda ekonomik büyümenin kısıtlı kalmasına rağmen sigorta şirketlerinin bu pazarlarda yeni ürünler geliştirmek, yeni müşteri tabanları oluşturmak ve daha iyi altyapı kurmak fırsatına sahip olduğuna değinmektedir. Buna rağmen, raporun söz konusu pazarlarda başarının kesin sonuç olmaması ve küresel düzeyde lider sigorta şirketlerinin kolayca yer değiştirebilir olmalarını olumsuz bir sonuç olarak ortaya koyduğu göze çarpmaktadır.

Bunun yanı sıra şirketlerin geliştirmekte olan pazarların kültürel yapısına göre ürün tasarımı ve satışı konularında zorluklarla karşılaşabilecekleri ve söz konusu pazarlarda denetimin sıkı olmaması sonucunda hızlı büyümenin finansal istik-

rarsızlığa ve verimsiz ticari uygulamalara neden olabileceği de yine uzmanlar tarafından bu başlık altında sigorta şirketlerinin karşı karşıya kalacağı tehditler olarak belirtilmektedir.

2. Yasal Düzenlemeler

Raporda yasal düzenlemelerin de 2008 yılı ile gelecek yıllarda sigorta sektörünü tehdit edecek etkenler arasında yer aldığı görülmektedir. Yapılan tahminler, yasal düzenlemelerin karmaşık hale getirilmesinin sigorta sektörü üzerinde baskı yarattığını göstermektedir. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, Avrupa Birliği'ndeki Solvency II, Amerika'daki mali düzenlemelerde yolsuzlukları önlemek amacıyla çıkarılan Sarbanes-Oxley Kanunu gibi yeni yasal düzenlemelerin örnek gösterildiği raporda, daha önce kurallara dayalı düzenlemelerin artık esasa dayalı hale getirilmesinin, düzenlemeleri daha karmaşık ve göreceli hale getirdiğine dikkat çekilmektedir.

Buna ek olarak, uzmanların, düzenleme tehdidinin siyasi faktörler tarafından yönetildiği ve bunun sonucunda sektördeki uygulamaların ve seçim kriterlerinin değişikliğe uğrayabilir olduğuna da dikkat çektikleri görülmektedir.

3. Dağıtım Kanalları

Sigorta dağıtım kanallarının

farklılaşması da raporda sigorta sektörünü etkileyecek başlıca tehditler arasında yer almaktadır. Raporda teknolojinin gelişmesi ile birlikte geleneksel sigorta dağıtım kanalları olan acentelerin teknoloji mağduru olduğuna ve şirketlerin internet ve telefon aracılığı ile doğrudan satış yaptıklarına dikkat çekilmektedir. Bu bağlamda rapor, basit ve ucuz maliyetli ürünler ile karmaşık ve yüksek maliyetli ürünlerin farklı yollarla pazarlanması gerektiğine değinerek, satış ve bilgi sağlama konularında çoklu kanal erişimine sahip olmayan sigorta şirketlerinin geride kalacağı sonucunu ortaya koymaktadır.

4. Menkul Kıymet Piyasaları

Söz konusu raporda teknolojideki gelişmeler yanında sigorta şirketleri ile finansal kurumlar arasındaki engellerin kalkması gibi, finans alanındaki yeniliklerin de, sigorta sektöründe rekabeti artıran unsurlar olarak algılandığı görülmektedir. Bu nedenle, yeni oyuncuların menkul kıymetleştirme, sigorta türev ürünleri gibi ürünlerle pazara girmesinin geleneksel anlamda faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin konumlarını tehdit edeceği öngörülmektedir.

Rapor, Hedge Fonları, girişim sermayesi gibi yeni sermaye kaynakları ile başlangıç yaparak karşılığında önemli geri kazanımlar bekleyen şir-

ketlerin sayısının sektörde artış gösterdiğine değinerek sigorta pazarındaki finansal süreçte atik davranmayan şirketlerin pazardan fırsat elde edemeden ayrılacakları tehlikesini de sigorta sektörü adına önemli bir risk olarak belirtip bunun dikkatle izlenmesi gereken bir gelişme olduğuna dikkat çekmektedir.

Ernst&Young ve Oxford Analytica'nın raporunda değinilen menkul kıymet piyasalarının sigorta şirketleri için tehdit olduğu tezine karşılık 2008 Dünya Ekonomik Forumu raporu ise sigorta şirketlerinin risklerini türev ürünler aracılığıyla sermaye piyasalarına transfer etmesi sonucu artış gösteren menkul kıymetleştirme ile sigorta şirketlerinin risklerini daha fazla tazmin edebilme şansı elde ettiklerine dikkat çekmektedir. Buna rağmen raporda, sigorta sektöründeki sermayenin finansal pazarlar aracılığı ile artırılmasının bazı sistemik risklere neden olduğu da belirtilmektedir. Ancak genel olarak, menkul kıymetleştirmenin sigorta sektöründe riskleri çeşitlendirerek şirketlerin söz konusu risklere karşı direncini geliştirmesinde önemli bir pay sağladığı ifade edilmektedir.

Söz konusu rapor, menkul kıymetler piyasalarının sigorta risklerinin transfer edilmesi için farklı türev ürünleri ile başka finansal araçların kullanıldığına da dikkat çekerek türev ürünlerinin özellikle doğal

afetlerde meydana gelen kayıplara karşı koruma sağladığını belirtmektedir.⁽⁵⁾

Rapor, küresel düzeydeki risklerin hafifletilmesi konusunda sigorta ürünleri içeren menkul kıymet piyasalarının zayıf ve güçlü noktaları ile gereksinimlerinin belirlenmesinde "5i" çerçeve analizinin uygulanmasını öngörmektedir.

- **Kavrayış (Insight):** Söz konusu analiz, genişleyen ve derinleşen pazarlarda oluşan risklerin nedenleri ve etkileri hakkında daha kapsamlı bir anlayış oluşturulmasını öngörmektedir.
- **Bilgi Akışı (Information Flow):** Bu analiz kapsamında genişleyen pazarların, riskler hakkındaki bilgi kalitesinin ve akışının geliştirmesi öngörülmektedir.
- **Teşvik (Incentive):** Risk transferi araçlarının doğru fiyatlandırılması, risklerin hafifletilmesine yönelik önlemlerin alınması ve hatta risklerin önlenmesi konusunda teşvik oluşturulması, bir diğer analizi oluşturmaktadır.
- **Yatırım (Investment):** Finansal pazarlarının kullanılması, küresel risklerin sonuçlarının tazmin edilmesi için kullanılacak mevcut yatırım havuzunun büyütülmesi için gerekli görülmektedir.
- **Kurumlar (Institutions):** Finansal pazarlar, pazarın

gelişmesi için güçlü kamu kurumlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Küresel düzeydeki risklerin hafifletilmesi ve sigorta ürünleri içeren menkul kıymetlerin genişlemesi için etkin bir finansal denetim ve güvenli yasal ortam yaratılması önemli öncelikleri oluşturmaktadır.

C. Operasyonel Tehditler

Operasyonel tehditler kategorisi altındaki riskler ise sektörde faaliyet gösteren başlıca şirketlerin stratejik performanslarını etkileyecek unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu tehditler, tek bir şirkete yönelik olmayıp şirketlerin pazarda hakim pozisyonlarını korumak amacıyla göz önünde bulundurmaları gereken risklerdir.

1. Operasyon ve Stratejinin Teknoloji İle Bütünleştirilmesi

Uzmanlar, konu ile ilgili olarak teknolojinin yeni dağıtım kanallarına imkân vermesi ile kapsamlı sigorta hizmetlerinin sağlanmakta olup; birim sözleşme işlemi maliyetlerinin düştüğü değerlendirilmesinde bulunmuşlardır. Bu nedenle raporda, özellikle büyüme ve maliyet fiyatı ile satış fiyatı arasındaki farkın düşürülmesi gereken bir ortamda teknolojinin, servis kalitesinin artırılması ve ürünlerin pazar-

lanması açısından önemli bir yer tuttuğuna dikkat çekilmektedir. Böylece, sigorta şirketlerinin diğer şirketlerle rekabet içinde olabilmeleri için strateji planlarına teknolojiyi dâhil etmeleri ve bu konuda yatırımlar gerçekleştirmelerinin kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Buna rağmen teknolojinin operasyonla birleştirilmesi gereğinin beraberinde bazı tehditleri de getirdiği ortaya koyulmaktadır. Raporda, şirketlerin internet aracılığıyla gerçekleştirdikleri operasyonlar sonucunda ortaya çıkabilecek “siber-terör” bu alanda sigorta şirketleri için başlıca risk olarak tanımlanmaktadır. Raporun söz konusu internet terörünün, internetin bir kişi veya grubun bilgilerine yönelik saldırılar gerçekleştirmek ve bu kişi ve gruplara hasar vermek açısından ne kadar savunmasız bir ortam olduğunu vurguladığı görülmektedir. Şirketlerin müşterileri ile veri paylaşımı konusunda dışarıdan hizmet almak adına şirketlerin bir dış aktöre bağımlılığını artırmaları da sigorta şirketleri için öngörülen tehditlerin arasında bulunmaktadır.

Yukarıda sözü edilen 10 tehdit, uzmanların sigorta sektöründe şirketlerin gelecek 5 sene içerisinde risk yönetimlerini oluşturmada “başlıca” dikkate almaları gereken konular olarak belirtilmektedir. Açıklanan 10 tehdidin yanın-

da Ernst&Young ve Oxford Analytica raporunda önümüzdeki senelerde önem taşıyacak diğer tehditler üzerinde de durulduğu gözlenmektedir. Buna göre, söz konusu ikinci derece tehditlerin şirketlerin insan kaynakları ve risk yönetimleri ile şirket itibarı ile ilgili konularda etkili olacağı öngörülmektedir.

Modele Dayanan Risk Yönetimi

Sigorta sektöründe 5 sene içerisinde ilk 10 tehdit dışında etkili olması beklenen diğer bir tehdidin ise modele dayanan risk yönetimi olduğu görülmektedir. Rapor, söz konusu model bazlı risk yönetimi tekniklerinin, acil durumlarda yetersiz kalabileceği ve doğruluğunun güvenilir olmaya-acağı yönündeki endişeleri ortaya koymaktadır.

Sektörün İtibarına Yönelik Tehditler

Raporda sektörü bekleyen diğer bir tehdidin ise sektörün itibarının zarar görmesi ihtimali olduğu görülmektedir. Zira, uzmanlar, sigorta şirketlerinin sosyal yardım konusunda rollerinin artması ile birlikte kamu otoritelerinin sigorta uygulamaları üzerindeki denetimini artıracığına dikkat çekmektedir.

Böylece raporun, şirket düzeyindeki yönetsel başarı-sızlıkların hem siyasi aktörle-

rin hem de kamuoyunun sigorta sektörüne karşı tepkisini sert ve ani bir biçimde etkileyerek, sektörün genel olarak itibarının zarar görmesine neden olabileceği uyarısında bulunduğuy görülmektedir.

Nitelikli İşgücü Zafiyeti

Nitelikli işgücü zafiyeti de uzmanlar tarafından sigorta sektörünün 5 sene içerisinde karşılaşacağı belirtilen bir diğer tehdit olarak raporda dikkat çekilmektedir.

Konu ile ilgili olarak uzmanlar tarafından sigorta sektörü ile diğer finansal hizmetler sektöründeki en iyi elemanı bulma rekabetinin mevcut durumda sigorta sektörünün lehine olmadığına dikkat çekilmektedir. Buna bağlı olarak, sektör ortamı ve sektör risklerinin daha karmaşık hale gelmesi ile sektörün yüksek vasıflı eleman bulmakta zorlanır hale geleceği ve bu nedenle, sektör çapında elemanların sahip olduğu teknik beceri ve yönetim uzmanlığı seviyelerinin giderek düşeceğinin belirtildiği görülmektedir.

Farklı Düzenlemelere Maruz Kalınması

Bu tehdit başlığı altında ise sigorta şirketlerinin yeni pazarlara girerek faaliyetlerini genişletmeleri ile farklı düzenleme rejimlerine maruz kalacakları öngörülmektedir.

Bu konu ile ilgili olarak uzmanlar, 30-40 farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkede faaliyet gösteren şirketlerin birden fazla düzenleme mekanizmasına tabii tutulmasının şirketler için yasal zorluklara neden olacağına dikkat çekmektedir.

Tanınmayan Yeni Tehditlerin Ortaya Çıkması

5 sene içerisinde sektörü etkilemesi öngörülen diğer tehditler kategorisinde yer alan son tehdidin ise insan sağlığı ve yaşamı ile mal si-

gortası portföyünü (örn. kirlilik sonucunda meydana gelecek yeni ve beklenmeyen hasarlar) olumsuz etkileyecek önceden tahmin edilememiş veya doğru değerlendirilememiş riskler olduğu görülmektedir.

Dipnotlar:

1. Bu makalede yer alan bilgilerin ayrıntıları için bkz. Ernst&Young, Oxford Analytica, "Strategic Business Risk Insurance 2008", 2008.
[http://www.ey.com/Global/assets.nsf/International/Industry_Insurance_StrategicBusinessRisk_2008/\\$file/Industry_Insurance_StrategicBusinessRisk_2008.pdf](http://www.ey.com/Global/assets.nsf/International/Industry_Insurance_StrategicBusinessRisk_2008/$file/Industry_Insurance_StrategicBusinessRisk_2008.pdf)
2. Söz konusu rapor, Avrupa Komisyonu'nun desteği ile Eurosif ve İsviçreli Bank Sarasin işbirliğinde hazırlanmıştır.
3. Eurosif, "Eurosif Insurance Sector Report" Mayıs 2007, sayı 4, sf. 3
4. Swiss Re, Sigma No. 1/2008
5. World Economic Forum, "Global Risks 2008", Ocak 2008, sf. 32-34.

Kaynakça:

- Ernst&Young, Oxford Analytica, "Strategic Business Risk Insurance 2008", 2008.
[http://www.ey.com/Global/assets.nsf/International/Industry_Insurance_StrategicBusinessRisk_2008/\\$file/Industry_Insurance_StrategicBusinessRisk_2008.pdf](http://www.ey.com/Global/assets.nsf/International/Industry_Insurance_StrategicBusinessRisk_2008/$file/Industry_Insurance_StrategicBusinessRisk_2008.pdf)
- Eurosif, "Eurosif Insurance Sector Report" Mayıs 2007, sayı 4, sf. 3
- Swiss Re, "Natural catastrophes and man-made disasters in 2007: High losses in Europe" Sigma No. 1/2008
- World Economic Forum, "Global Risks 2008", Ocak 2008, sf. 32-34
<http://www.weforum.org/pdf/globalrisk/report2008.pdf>

Müge SOYSAL

**AB Uzman Yardımcısı
T. Sigorta ve Reasürans
Şirketleri Birliği**

Yabancı Basından SEÇMELER

Reasürans ve Kredi Ratingi

Aşağıda, Willis Re Çin Ekibi tarafından hazırlanmış, Çin piyasasında faaliyet gösteren reasürans şirketlerinin kredi ratinglerini konu alan raporun geniş bir özeti yer almaktadır. Yakın bir gelecekte dünyanın süper ekonomik gücü olmasına kesin gözüyle bakılan Çin piyasasındaki reasürörlerin kredi ratingleri hakkında hazırlanmış ciddi bir çalışma olması nedeniyle okuyucularımızın bilgisine sunulmaktadır.

Giriş

2007 yılının Eylül ayında, Çin Sigorta Denetleme Komisyonu CIRC*, sigorta şirketlerinin reasürans operasyonları çerçevesinde risk yönetimi ve risk tanımlamasının yanı sıra belli başlı reasürörlerin asgari kredi ratingleri ve diğer şartlara yönelik reasürans denetimine ilişkin bir teklif sunmuştur.

Henüz tasarı halinde olmasına rağmen bu Teklif, sigorta şirketlerinin reasürör seçiminde

Denetleme Komisyonu'nun daha fazla kısıtlayıcı olacağına dair niyetini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın esas amacı, gerek rating şirketlerinin vardığı sonuçların, gerekse şirket yönetiminin aldığı tedbirlerin, şirketin rating durumunu nasıl etkileyebileceğinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır.

Başlıca Rating Kuruluşları

- **Standard&Poor's:** Kökleri 1860 yılına kadar uzanan Standard&Poor's, 1941 yılında Standard Statistics and Poor's Publishing Company

kuruluşlarının birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Daha sonra 1966 yılında ise Mc Graw-Hill Companies, Inc tarafından satın alınmıştır. Şirket tahvillerine ilişkin borç ratingi ilk kez 1916 yılında yapılmış, çok kısa bir süre sonra ülke borçlarının, 1940 yılında ise yerel idarelerin tahvillerine ilişkin ratingi gerçekleştirilmiştir. S&P's, 1250'den fazla analistiyle Kredi ratingleri, indexler, risk değerlendirmesi, yatırım araştırmaları ve değerlemeleri yapan, dünyanın en önde gelen kuruluşlarından biridir.

* China Insurance Regulatory Commission

- **A.M. Best:** 1899 yılında kurulan A.M. Best, dünya çapında bir sigorta rating ve enformasyon kuruluşudur. Sigorta ve reasürans şirketlerinin ihraç ettiği tahvil, senet, menkul kıymet ve benzeri kıymetlerin sabit enstrümana bağlı borç ratingi ile sigorta şirketleri-

nusunda dünyanın en saygın rating şirketlerinden biridir ve şirket, hükümet finansal faaliyetleri ve yapılandırılmış menkul kıymet portföyü olmak üzere yaklaşık 136.000 çalışması bulunmaktadır.

Moody's Corporation yan kuruluşu olan Moody's

lar (tools) sağlamak, portföy kredi risklerinin analiz edilmesinde yardımcı olmak gibi faaliyetler bulunmaktadır.

- **Fitch IBCA:** Fitch Rating şirketinin kökleri, 1913 yılında kurulmuş olan Fitch Yayıncılık Şirketi'ne (Fitch Publishing Company) ka-

Tablo 1

Standard&Poor's		A.M. Best		Moody's		Fitch IBCA	
Secure							
AAA	Extremely Strong	A++, A+	Superior	Aaa	Exceptional	AAA	Exceptionally Strong
AA	Very Strong	A, A-	Excellent	Aa	Excellent	AA	Very Strong
A	Strong	B++, B+	Very Good	A	Good	A	Strong
BBB	Adequate			Baa	Adequate	BBB	Good
Vulnerable							
BB	Less Vulnerable	B, B-	Fair	Ba	Questionable	BB	Moderately Weak
B	More Vulnerable	C++, C+	Marginal	B	Poor	B	Weak
CCC	Vulnerable	C, C-	Weak	Caa	Very Poor	CCC, CC, C	Very Weak
CC	Highly Vulnerable	D	Poor	Ca	Extremely Poor	DDD, DD, D	Distressed
R	Regulatory Supervision	E	Regulatory Supervision	C	Lowest		
		F	Liquidation				
		S	Suspended				

Rating skalasında her bir dereceye karşılık gelen tanımlar, araştırmacılar açısından orijinalindeki gibi bırakılmıştır.

nin ratingi ve raporlaması üzerinde uzmanlaşmıştır.

- **Moody's:** 1914 yılında kurulan Moody's Investors Service, 1924 yılında, ABD tahvil piyasalarının hemen hemen tamamına hizmet veren Moody's Rating şirketine dönüşmüştür. 1970'li yıllarda ise şirketin rating faaliyetleri, banka mevduatları ve menkul kıymet piyasalarını da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Hâlihazırda, kredi ratingleri, araştırma ve risk analizleri ko-

KMV, bankalar (lender), yatırımcılar ve diğer finansal kuruluşlara, kantitatif kredi analizleri yapma konusunda araçlar (tools) sağlamaktadır. Gerek ödeme gücü içindeki, gerekse zararlı olan kamu ve özel şirketler hakkında dünyanın en büyük veri tabanına sahip olan Moody's KMV'in hizmetleri arasında veri toplama ve analiz, kredi riski ölçümü, kredi değerlendirme gibi konularda ilgili kuruluşlara bir takım araç-

dar gitmektedir. "AAA"dan "D"ye kadar olan derecelendirme skalası, ilk kez 1920'li yıllarda Fitch şirketi tarafından başlatılmıştır. 1997 yılında IBCA Ltd. şirketi ile birleşme operasyonu, tüm dünyada Moody's ve S&P alternatifi olma planının ilk aşaması olarak gerçekleştirilmiştir.

Rating Tanımları (Bkz. Tablo 1)

Çin'de faaliyet gösteren si-

gorta şirketleri, genellikle Standard&Poor's ve A.M. Best Ratinglerine baktıkları için, bu iki rating şirketinin değerlendirmeleri ele alınacaktır.

Bir Sigorta veya Reasürans Şirketinin Rating Yaklaşımları

Standard&Poor's

Rating Süreci

- Sigorta şirketi rating talebiyle S&P'a başvuruda bulunur.
- Bir analist ve rating ekibi bu iş için görevlendirilir ve başvuruda bulunan şirketin kamuya ilan etmiş olduğu bilgilere dayanılarak bir ön değerlendirme yapılır.
- Rating ekibi, şirket faaliyetleri hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olmak ve yönetim kademesini değerlendirmek üzere, şirket yönetimiyle bir araya gelir.
- Rating ekibi, kamuya ilan edilmiş ve ilgili şirketten alınmış bilgileri kullanarak, şirketin ayrıntılı bir analizini gerçekleştirir.
- Bu analiz, daha sonra, bir takım görüşmelerden sonra ratingi verecek olan "rating komitesi"ne sunulur.
- Tahsis edilen rating ve ratinge esas olan analizler daha sonra ilgili şirkete bildirilir.
- İlk kez değerlendirmeye alınan şirketler, analizlerin ya da rating şirketine yaptıkları başvurunun kamuya açıklanmasını kabul etme-

me hakkına sahiptirler.

- Tahsis edilmesinden sonra, söz konusu rating sürekli olarak denetim altında tutulmaktadır. Bu denetim, en az yılda bir yapılan gözden geçirmeler şeklinde olmalı, ilgili şirketin ratingini etkileyebilecek bir bilgi söz konusu olduğu takdirde, şirket, izleme listesine alınmalıdır. Bu sürecin sonunda, ilgili şirketin ratinginde olumlu veya olumsuz bir değişiklik ihtimal dâhilindedir.

Şirket Yönetimiyle Toplantılar

Şirket yönetimiyle toplantılar iki amaca hizmet etmektedir. İlk olarak, analistler, kamuya açıklanmamış bilgilere erişebilmekte, bu sayede, şirket hesaplarına ve şirketin diğer kaynaklarına ilişkin bilgileri daha etkili bir şekilde yorumlayabilmektedirler. İkinci olarak, bu toplantılar, şirket yönetimini değerlendirme konusunda bir fırsat oluşturmaktadır. Genel olarak, bu toplantılara baş aktüer ve mali işlerden sorumlu üst düzey yöneticiler katılmakta, bu kişilerin mesleki yeterlilikleri konusunda vermiş oldukları intiba, şirketin ratingi üzerinde etkili olmaktadır.

Şirket yönetimiyle yapılan toplantı gündeminde şu konular bulunmaktadır:

- Yönetim ve kurum stratejisi;
- Şirket faaliyetlerinin ince-

lenmesi/işletme performansı/underwriting;

- Yatırımlar – ileriye yönelik portföy stratejisi, geçmiş performans, varlık-sorumluluk yönetimi;
- Şirketin sermaye değeri – Uzun ve kısa vade ihtiyaçlar;
- Likidite;
- Reasürans – mevcut reasürans programı ve muhtemel sorunlar;
- Rezerv politikası – rezerv tesis etmede kullanılan yöntemler.

Rating Analizleri

Standard & Poor's, şirketleri derecelendirirken bir çok kriter kullanmaktadır:

- Sermaye gereklilikleri;
- Finansal esneklik – zor şartlar altında iken, sermaye piyasalarına giriş ve bu piyasalardaki kredibilitesi gibi şirketin tercihlerine ilişkin bir ölçüdür;
- İş konumu – şirketin sektör içerisindeki benzer şirketlerle mukayesesinin yanı sıra sektöre ilişkin beklentilerin S&P tarafından değerlendirilmesidir;
- Yönetimin yetenekleri;
- İşletme performansı – geçmiş ve öngörülen performans;
- Yatırımlar/Varlıklar – şirketin bilanço dışı varlıklarının da değerlendirilmesi söz konusudur.
- Likidite.

Rating analizleri sırasında bütün bu kriterler, geçmişteki bilgiler ve gelecek itibarıyla AAA'dan C'ye kadar bir skala üzerinde değerlendirme yapılmaktadır. Nihai rating, tüm bunların ortalamasıdır.

sigorta şirketlerinin rating işine 1906 yılında, Hayat şirketlerinin rating işine ise 1928 yılında başlamıştır. Dünyanın sigorta rating işi yapan en eski şirketlerinden biridir ve S&P, Moody's ve Fitch rating şirket-

güvenli krediler (secure credit) için A++'dan B+'ya kadar (6 notch), şüpheli krediler (vulnerable credit) için ise B'den S'ye (Suspended) kadar (10 notch) derecelendirilmektedir. Mali güç ratingi, ayrıca, genellikle 12 aydan 36 aya kadar orta vadeli dönemler için de verilebilmektedir.

- Üçüncü olarak, A.M. Best neredeyse bütün ABD sigorta şirketlerinin ratingini yapmış olmasına rağmen, ABD dışı uluslararası rating işlemleri nispeten sınırlıdır. Swiss Re'nin Ekonomik Araştırmalar ve İstişare bölümünün tahminlerine göre, 2002 yılındaki sigorta şirketlerinin ratinginde, tüm dünyadaki gelir hisselerinin %44'ünü değerlendirmiş olmasına rağmen, ulusal düzeyde kabul edilmiş istatistikî rating şirketi olarak resmen tanınmadığı için, akredite olmuş diğer rating şirketlerine göre daha az güvenilir bir rating şirketi olarak bilinmektedir.

A.M. Best üç farklı kategoride rating yapmaktadır: Mali güç ratingi, borç ratingi ve Mal ve Kaza ile Hayat ve Sağlık branşlarında faaliyet gösteren sigorta şirketleri için, kamuya ilan edilmiş bilgiler üzerinden yapılan rating. Rating işlemi;

- şirketin bilanço gücü,
- işletme performansı,
- iş profili,

Tablo 2

Rating	Tanım	S&P CAR
AAA	Extremely Strong	>175%
AA	Very Strong	150% - 175%
A	Strong	125% - 150%
BBB	Good	100% - 125%
BB	Marginal	<100%
B	Weak	
CCC	Very Weak	
CC	Extremely Weak	
R	Regulatory Action	

Rating skalasında her bir dereceye karşılık gelen tanımlar, araştırmacılar açısından orijinalindeki gibi bırakılmıştır.

S&P, yukarıda ifade edilen kriterlerden bazılarının rakamsal (kantitatif) modeller kullanılarak değerlendirildiğini, ancak gerektiği hallerde niteliğe (kalitatif) ilişkin ayarlamaların da yapıldığını özellikle vurgulamaktadır. S&P, bir takım formüllerle Sermaye Yeterlilik Oranını (Capital Adequacy Ratio) elde etmekte ve yüzde (%) ile ifade edilen bu orana göre şirketin ratingi ya da mali gücü bulunmaktadır.

S&P Sermaye Yeterlilik Oranı (S&P CAR) (Tablo 2)

A.M. Best

Giriş

Alfred M Best Mal sigortaları alanında faaliyet gösteren

lerinden 3 özellik itibarıyla farklılık göstermektedir.

- İlk olarak, A.M. Best, sadece sigorta şirketlerinin rating işinde uzmanlaşmış olduğu gibi, benchmark (kıyaslama) işinde de yine sadece tek bir sektörü kullanmaktadır; oysaki S&P veya Moody's, benchmarking (kıyaslama) işini tüm finansal kurum ve kuruluşlar ve endüstriyel sektörler için yapabilmektedirler.
- İkinci olarak, A.M. Best, geleneksel olarak sigorta sektöründe mali güç ratingi (IFSR) üzerine yoğunlaşmış, son zamanlarda ise, kredi ratingine ilişkin kriterler çerçevesinde tahvil (bond) ratingi yapmaya başlamıştır. Mali güç skalası,

gibi verilere dayanan kalitatif ve kantitatif analizlerle yapılmaktadır.

Söz konusu analiz yapılırken, ilgili şirketin ana şir-

underwriting, finansal ve varlık kaldıraçlarının analizlerini içermektedir.

- Underwriting kaldıraç, ya-

Tablo 3

Rating	Rating Definition	A.M. Best BCAR
A++	Superior	> 175%
A+	Superior	160% - 175%
A	Excellent	145% - 160%
A-	Excellent	130% - 145%
B++	Very Good	115% - 130%
B+	Very Good	100% - 115%
B and B-	Fair	80% - 100%
C++ and C+	Marginal	60 - 80%
C and C-	Weak	40% - 60%
D	Poor	<40%
E	Regulatory Supervision	

Rating skalasında her bir dereceye karşılık gelen tanımlar, araştırmacılar açısından orijinalindeki gibi bırakılmıştır.

ket/bağlı şirket ilişkileri de göz önüne alınarak yapılmaktadır. Bağlı kuruluşlar, aşağıdaki sınıflardan biri kapsamında değerlendirilmektedir.

- Merkez: Bu tip şirketler, ana şirketin ratingi ile aynı ratingi almaktadırlar.
- Stratejik: Ana şirket ile ratingleri aynı olmamakla (aynı rating de olabilir) birlikte ana şirketin yüksek ratinginden etkilenebilmektedirler.
- Bağlı Şirket: İçinde bulunan şartlara göre tesis edildiği için nadiren ana şirketin ratingini alırlar.

Bilanço Gücü

Bu alandaki analiz, şirketin

zılan cari prim, irat depoları (annuity deposit), reasürans ve hasar veya poliçe rezervlerinden hareketle bulunmaktadır ve trendlerdeki ve büyüklüklerdeki değişimleri analiz edebilmek üzere sürekli gözlenmektedirler.

- Mali Kaldıraç, şirketin gelirleri veya nakit akışı üzerinde bir sıkıntı yaratma ihtimali bulunduğu için analiz edilmektedir. Bu işlem holding şirketi veya kapsamındaki bir şirket düzeyinde de yapılabilmektedir.
- Varlık kaldıraç, yani şirketin yatırıma yönlendirilecek kârı, faiz oranı ve kredi riskleri de, şirketin bilançosu üzerindeki etkileri dolaşısıyla değerlendirmeye alınmaktadır.

A.M. Best, ayrıca, şirketlerin sermayeleşmesi (capitalisation) üzerinde, şirketlerin tipine göre farklılık gösteren değişik testler uygulamaktadır. Bu testlerde, sermaye yeterlilik oranı da dâhil birçok husus söz konusu olmaktadır.

A.M. Best Sermaye Yeterlilik Oranı (BCAR) (Tablo 3)

Ayrıca, ilgili şirket bilançosunun gücü analiz edilirken,

- Reasürans programının kalitesi ve uygunluğu,
 - Hasar ve poliçe rezervlerinin yeterli olup olmadığı,
 - Varlıkların kalitesi ve çeşitliliği,
 - Likidite durumu,
- gibi hususlar da göz önüne alınmaktadır.

İşletme Performansı

A.M. Best açısından, bir şirketin işletme performansını belirleyen ana ölçü "kârlılık" olmaktadır. Şirket kârlılığının gerek ilgili mevzuat ve Genel Olarak Kabul Edilmiş Muhasebe Prensipleri (GAAP), gerekse Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS) ile diğer yasal ve muhasebe esaslarına göre takdir edilmesi gerekmektedir. Kârlılığı belirleyen belli başlı testler, değişik tipteki sigorta şirketlerine göre önemli ölçüde farklı olmakla birlikte, genel olarak, varlıkların, gelirlerin ve kârın belli oranları

olarak kazançların, hasarların ve masrafların farklı şekillerde ölçümlerini içermektedir.

İş Profili

Sigorta şirketinin ratingi yükseldikçe iş profilinin önemi artmaktadır. Ayrıca, uzun vadeli işler yazan sigorta şirketleri açısından da iş profilinin önemi fazladır. İş profiline ilişkin hususlar şunlardır:

- Risk portföyünün yaygınlığı,
- Gelir kompozisyonu,
- Piyasadaki avantajlı durum,
- Yönetim tecrübesi ve derinliği,
- Sigorta sektörü riski,
- Olay riski

Çin’de Faaliyet Gösteren Reasürörlerin Karşılaştırılması

Çin’de faaliyet gösteren 18 önemli reasürans şirketi değerlendirmeye alınmıştır. Bu reasürans şirketlerinde yaklaşık yarısı, S&P ve A.M. Best rating şirketlerinden yüksek rating almış, büyük ölçekli uluslararası reasürans şirketleridir.

Finansal oranlar (ratio) itibarıyla, büyük ölçekli uluslararası reasürans şirketleriyle orta ve küçük ölçekli Asyalı reasürans şirketleri arasında çok fazla bir fark bulunmamaktadır. Örneğin, Yüklülük Karşılama Oranı (Solvency Ratio), yani yazılan her bir dolarlık net prim için tahsis edilen sermaye miktarı açısından bakıldığında, bir çok Asyalı reasürans şirketinin

uluslararası reasürans şirketlerine göre daha yüksek Yüklülük Karşılama Oranı’na sahip olduğu görülmektedir.

Bu reasürörlerin sonuçları açısından diğer bir ilginç husus, yüksek kredi ratingine sahip olmanın yüksek karlılık veya yüksek Yüklülük Karşılama Oranı’na sahip olma anlamına gelmediğidir.

Net Rezerv Oranı itibarıyla uluslararası reasürans şirketlerinin daha yüksek Net Rezerv Oranı’na sahip oldukları görülmektedir. Yüksek Net Rezerv Oranı, şirketin rezerv miktarının uygunluğunu veya yeterliliğini göstermektedir. Ancak bu sonuç, uluslararası reasürörlerin ABD ve Avrupa’da uzun vadeli işler yazdıkları ve bu nedenle, daha uzun vadelerde hasar ödeme durumunda kalabilecekleri için net rezervlerini yüksek tutmak zorunluluğundan kaynaklanmaktadır.

Asyalı reasürörlerin likit yatırımlarının Net Teknik Karşılıklara oranının, uluslararası reasürörlere göre daha yüksek olması, hasar ödeme yeteneklerinin daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Bu durum da, Asyalı küçük ve orta ölçekli reasürans şirketleriyle büyük ölçekli uluslararası reasürans şirketlerinin mukayesesi açısından ilginç bir özellik göstermektedir.

Sonuç

Çin piyasasında iş yapan reasürörlerin tamamı, A.M.

Best ve Standard&Poor’s rating kuruluşlarının vermiş oldukları ratinglere göre mali açıdan güvenli şirketlerdir. Büyük ölçekli uluslararası reasürans şirketlerinin kredi ratingleri, underwriting sonuçlarının uzun bir geçmişe dayanan istikrarlı yapısı, portföylerinin gerek branş, gerekse coğrafi olarak çeşitli ve yaygın olması nedeniyle daha yüksektir. Bazı reasürans şirketleri, güçlü bir sermaye yapısında ve pozitif underwriting sonuçlarına rağmen, örneğin Milli Re gibi, portföylerinin %90’ından fazlası Türkiye işlerinden kaynaklandığı için daha yüksek rating alma çabası içerisindeyler.

Diğer taraftan bazı reasürans şirketleri ise, örneğin Asya Capital Re gibi, (600 milyon ABD Dolarından fazla) çok sağlam bir sermaye yapısına sahip olmasına rağmen 2006 yılında kurulmuş olduğu ve buna bağlı olarak istikrarını henüz ispatlayamadığı için, ki personelinin büyük bölümü daha önceleri lider konumdaki reasürans şirketlerinden edindikleri çok değerli tecrübelerle sahiptirler, maalesef yüksek bir kredi ratingi alamamıştır.

Y. Kemal ÇUHACI

Kaynak: Reinsurers Credit Rating Report (Willis Re China Team Kasım 2007)

ERM'nin Etkinliği Nasıl Ölçülür?

Sigorta yayınları, Kurumsal Risk Yönetimi (Enterprise Risk Management-ERM) ile ilgili makalelerle adeta dolup taşmaktadır. ERM konusundaki uzmanlıklarını pazarlamakla meşgul olan danışman, yazılım firması ve üniversiteler ile, konuyla ilgili düzenlenen seminerlerin ne denli çok olduğu düşünüldüğünde, ERM'nin neredeyse, üç yüz yıl önce Lloyd's'un kahvehanesinde nakliyat rizikolarına ilk iştirak edilmeye başlanmasından beri, sektörde meydana gelen en önemli gelişme olduğu söylenebilir."

Fitch Ratings tarafından en son hazırlanan raporda suçlu olarak itham edilen ERM, herkesin malumu üç kelimedenden meydana gelen ve danışmanlar ile orta kademe yöneticiler tarafından yanlış kullanılabilen çok geniş kapsamlı muğlak bir terim oluşturmaktadır. Doğru şekilde kullanıldığı takdirde ise, ciddi bir risk taşıyıcısı kurumun faaliyetlerini sürdürbilmesinin tek yoludur. Fakat ERM yine de bir miktar subjektif değil midir? Bu kısa makale, sizlere bir ERM stratejisinin en iyi nasıl hayata geçirilebileceğini öğretme amacıyla değildir –ne de olsanız, bunu sizin için yapmaya hazır hizmet sağlayıcılarından kurulu küçük bir orduya muhtemelen sahipsinizdir. Yapmayı istediğimiz, ERM'nin derisini çizip, ortaya ne çıkacağını görmektir– acaba bu canavarın damarlarında kan akmakta mıdır?

Böylelikle, asıl önemli sorular hakkında ve bizzat Fitch adına, kıdemli sigorta yöneticisi Andrew Murray şunları söylemektedir: “Bizim görüşümüz ERM'nin yeni bir kavram olmaktan ziyade, bir ilerleme olduğu yönündedir. Yeni olan, bu konuyla ilgili kaynak ayrılmaya başlanmasıdır ve şu an ERM'ye şirket kapsamında geniş bir açıdan yaklaşıyor olmamızdır.”

Murray, bu günlerde şirketlerin sahip olması gereken asıl becerinin, riskleri birbirinden ayrı bölümler gibi düşünmeyi bırakıp, her şeyi birlikte değerlendirmeye çalışmak olduğunu ifade etmektedir.

Ne var ki, herhangi bir yanlış anlaşılmanın önüne geçmek amacıyla, Fitch için bunun sadece risklerden kaçınma meselesi olmadığını da altını çizmek gerekmektedir. Şöyle ki, bir sektör olarak asıl işimizin belirli sınırlar çerçevesinde ve karşılığında doğru ücretin

alınması koşuluyla risk üstlenmek olduğunu gözden çıkarmamalıyız.

Rating kuruluşu Standard&Poors (S&P), 2005 yılından beri ERM konusunu ciddi şekilde ele almaya başlamış ve risk yönetim kültürünün kalitesi ile ilgili kendi değerlendirme ölçütlerini yayınlamıştır, aynı zamanda Avrupalı sigortacı ve reasürörlere ilişkin değerlendirmeleri de yayınlamaya devam etmektedir.

Genel anlamda S&P, sektörün bu yeni disiplini benimsemiş olmasından ötürü büyük memnuniyet duymaktadır. Rating kuruluşuna göre, “sigortacılar güçlü bir risk kültürü yaratabilecek güçlü bir yönetimle, gelecekte çok daha iyi ERM değerlendirmeleri yapılabilecek şartları hazırlamışlardır. Birkaç yıldır süregelen gelişmeler çerçevesinde, risk toleransı kavramının süratle evrim geçirdiğini gözlemlemiş bulunmaktayız.”

Rating kuruluşu, ERM kavramının 3 yıl öncesine kadar pek çok sigortacı için tamamen yabancı olduğunu, bugün ise giderek artan sayıda şirketin risk iştahlarını yalnızca 100 yılda bir ve 250 yılda bir meydana gelen olaylar üzerinden modelleyip tanımlamakla kalmayıp, örneğin 10 yılda bir meydana gelen hasarlar gibi gerçekleşmesi çok daha muhtemel senaryoları da değerlendirmeye aldıklarını açıklamaktadır.

S&P'ye göre bu durum, reasürans şirketleri ve reasürans brokerleri için elbette ki çok olumlu bir haber anlamına gelmelidir: "Risk toleransının bu iki yönlü tanımı, bazı şirketleri yalnızca uç riskleri bertaraf etmek için değil, aynı zamanda sonuçlardaki dalgalanmaları da daha hafif

şoklarla atlatabilmek amacıyla, çeşitli reasürans ve hedging stratejileri ortaya koyma konusunda teşvik etmiştir." Ne var ki, sektörün yapması gereken daha çok işi vardır: "Pek çok sigortacı için stratejik kararlar henüz risk/getiri düşüncesine dayanmamaktadır."

S&P'den farklı olarak Fitch, ERM'yi genel derecelendirme faaliyetinin içerisinde farklı bir kategoriye ayırma-

maktadır. Bir şirketin ERM'si hakkında değerlendirmede bulunulacağı zaman, Fitch analistleri kurum kültürünü tartmak amacıyla kıdemli kişilerle konuşmakta, yönetim geçmişini incelemekte, sermaye modeli ve katastrofik modellerin kalitesine ve bunların stratejik düşünce ile nasıl bütünleştirildiğine bakmaktadır. Fitch, bir şirketin mevcut risk toleransını incelemekte ve ihlal edilip edilmediğini kontrol etmektedir.

Ve işte en büyük soru: Murray, ERM'nin tamamen subjektif olduğunu düşünmekte midir? Belki şaşırtıcı gelebilir ama yanıt oldukça yalın ve nettir. Murray, ERM'nin ta-

ERM Nedir?

"ERM, herhangi bir sektördeki bir kurumun kısa ve uzun vadeli sermaye kârlılığını arttırmak amacıyla, tüm kaynaklardan ileri gelebilecek risklerini değerlendirebilmesini, kontrol edebilmesini, işletebilmesini, finanse edebilmesini ve denetleyebilmesini öngören bir disiplindir."

mamen subjektif olmadığını, çünkü modelleme gibi objektif unsurlar barındırdığını ifade etmektedir.

Nihayet Murray, ERM'de de, diğer her şeyde olduğu gibi, organizasyon şemaları ve iş akış tabloları düzenlenip dağıtıldıktan sonra, risk yönetiminin etkinliğini tecrübe etmeden anlamamanın mümkün olmadığını ifade etmektedir: "Risk kültürünü ille de bir ucundan tut-

mak niyetindeyseniz, çaydanlık kaynarken su soğutucusuna yakın durmak zorundasınız; bizim için şirketin risk kültürü hakkında fikir sahibi olmanın tek yolu üst yönetimle konuşmaktır."

"Sıkça Sorulmayan" Sorular

Soruların yanıtlarını Mal ve Kaza Sigortaları Avrupa Uygulamaları Bölüm Yöneticisi Jonathan Titman vermektedir.

• ERM Objektif Olarak Nasıl Ölçülür?

Mali Yeterlilik-II çerçevesinde denetim organları ve rating kuruluşlarının oluşturduğu baskı nedeniyle, şirketler kendilerine yönelik tüm riskleri anlayıp yönetebildiklerini her geçen gün daha

çok göstermek durumunda kalmaktadır.

Başlangıç olarak, şirketler, risk yönetiminin yalnızca yönetim kurullarının sorumluluğu olmaktan çıkıp, faaliyet ortamının doğal bir parçası haline getirildiği kurumsal çapta bir yapı tesis etme ihtiyacı duyacaklardır. Risk stratejisine ve iştahına ilişkin net ifadeler benimsemeleri ve bunları alınan tüm kararların yorum-

landığı referans noktaları olarak görmeleri gerekmektedir. İkinci olarak, sigortacılar sahip oldukları herhangi bir ekonomik sermaye modelinin faaliyet kararlarını desteklemek amacıyla kullanılmakta olduğunu kanıtlamak durumunda olacaklardır. Dâhili modelin kullanılması ise, aynı zamanda riskin uygun şekilde takip ve kontrol edilmesini sağlayan doğru zamanlı raporlama faaliyetlerini gerektirmektedir.

alım süreçleriyle tam olarak bütünleştirmekten uzaktır ve bu nedenle ERM'nin kurumsal çerçevesini oluşturduklarını göstermekte zorlanacaklardır.

• ERM Şirket Kültürünün Ne Kadar Derinlerine İşleyebilir?

Dâhili modelin Mali Yeterlilik-II kapsamında onaylanabilmesi için, ERM'nin kurumsal çerçevesini oluşturmak bir

ramaya başlamıştır, benim görüşüme göre, pek çok şirket bu kültürel dönüşümü etkin kılabilmek için yoğun değişim programlarına ihtiyaç duyacaktır.

• Gerçekten Bir Yöntem Geliştirmek Mümkün müdür, Yoksa Bu Yalnızca Kutucuk İşaretlemeden İbaret Bir İş midir?

ERM'yi kutucuk işaretle-

S&P'nin Avrupalı Sigortacı ve Reasürörlere İlişkin ERM Değerlendirmelerinden Seçmeler

Mükemmel	Güçlü	Yeterli	Zayıf
Mevcut Değil	Hannover Re	Alliance Re	Caisse Central de Réassurance
	Munich Re	Hiscox	
	Swiss Re	Lloyd's	
		SCOR	

Kaynak: S&P – Avrupalı Sigortacılar Üzerine Kurumsal Risk Yönetimi Değerlendirmeleri

Buna ek olarak, şirketler Mali Yeterlilik-II kapsamında onaylanmış dâhili bir modele sahip olmaları durumunda, günlük kararlar hakkında bilgi veren gelişmiş bir ekonomik sermaye modeli kullandıklarını ve bu modeli aynı zamanda asgari sermaye şartlarını belirleyecek şekilde de kullanabildiklerini kanıtlamak durumunda olacaklardır.

Benim görüşüme göre, sigortacıların kendi Bireysel Sermaye Değerlendirmelerini yapabilecek ekonomik sermaye modelleri geliştirdikleri İngiltere'de dahi, pek çok sigortacı hala bu modelleri kendi operasyonel ve stratejik karar

ön koşul olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda, ERM'nin kurumun her seviyesinde kendisine yer edinmiş olması ve risk yönetiminin de, bugün bile hala örneklerine rastlandığı gibi, tek bir departmanın sorumluluğu olarak görülmemesi gerekmektedir.

Bu değişimin gerçekleştirilmesi, süreç ve usulleri yenden tasarlanmanın çok ötesinde bir iştir; esas başarı, üst yönetimin liderlik yeteneği ve vizyonu ile kültürel değişimi hayata geçirebilme ve geleceğe taşıyabilme becerisinde yatmaktadır. Çok az sayıda şirket ileride ihtiyaç duyulacak değişimin önemini yeni yeni kav-

mekten ibaret bir iş gibi kabul etmek kesinlikle yanlış bir yaklaşım olduğu gibi, denetim organları ve rating kuruluşlarının amaçladığı da zaten bu değildir. Yalnızca Mali Yeterlilik-II'ye uyum amacı ile hareket eden şirketler, ERM'yi daha iyi faaliyet kararları alabilmek adına bir fırsat olarak gören şirketlerin gerisinde kaldıklarını görecektir.

Kurumsal Risk Yönetiminin yarattığı rekabet avantajı iki farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak, Mali Yeterlilik-II çerçevesinde kabul görmüş dâhili bir model (ERM'nin kurumsal çerçevesi ile bütünleştirilmiş bir ekono-

mik sermaye modeli) ile belirlenen sermaye ihtiyacının daha düşük olması muhtemeldir. Standart yaklaşımın, daha muhafazakâr ölçülere sahip olmasından ötürü, şirketlerin dâhili modelleri kullanmalarını özendiren bir rol oynadığı ifade edilebilir.

İkinci olarak, başarılı bir Kurumsal Risk Yönetimi, şirketlere risk limitlerinin saptanması, sermaye tahsisi, fiyatlama ve reasürans alımları gibi alanlarda daha iyi kararlar alabilme konusunda yardımcı olmaktadır. Bunun örnekleri, daha rekabetçi fiyatların sunulması amacıyla grup çeşitlendirmesi etkisinden yararlanabilme, reasürans alımlarında daha ekonomik yaklaşımları benimseyebilme ve hatta çalışanlarla ilgili diğer tarafların menfaatlerinin daha uyumlu hale getirildiği tazminat programları oluşturabilme şeklinde sıralanabilir.

Gelecekte kazanan taraf ERM'yi gerçekten benimseyen ve "riske dayalı" kararlar alarak değer yaratabilen şirketler olacaktır.

• ERM Sizce Ne İfade Etmektedir?

Bana göre ERM, bir şirketin risk portföyünün tamamını derinlemesine anlamakla ve öncelikle bu riskleri kabul edebilmek için gereken sermayeyi tespit ettikten sonra, en önemlisi riske ve sermaye düzenine yönelik bu derin anla-

yıştan nasıl bir değer yaratılabileceğini tayin etmekle ilgilidir. Bu halde, ERM yalnızca risk hafifletme ile ilgili bir sistem değildir. Şirketin kendi risk iştahına ve uzmanlık alanlarına en uygun riskleri seçmesine olanak tanıyarak, rekabet avantajının artırılmasına yönelik fırsatların tanımlanması için bir çerçeve oluşturmaktadır. Özetle, stratejik ve günlük karar alımlarını desteklemeye yardımcı olmaktadır. ERM'nin amacı riski önlemekten ziyade, riskin karşılığında elde edilecek değeri maksimize etmektir. Bu anlamda, tamamıyla değer yaratma ile ilgilidir.

• Bir Şirketin ERM'si Hakkında Olay Gerçekleşmeden Derinlemesine ve Güvenilir Bir Yargıya Vararak Nasıl Mümkün Olabilir?

Denetim organları ve rating kuruluşları şu an için ERM'yi destekleyen en önemli dış unsurlardır ve her ikisi de şirketlerin ERM becerilerini resmi şekilde ölçme yetkisine sahip olacaklardır. Başarılı ERM uygulamaları günümüzde rekabet avantajı sağlayan bir kaynaktır ve sonunda şirketlerin emsallerinden daha ileri finansal performans sergilemeleri sonucunu doğuracaktır.

Sigortacılar için, başarılı bir ERM sistemi, risk kabul faaliyetlerinden sağlanan kazancı maksimize etmek ve kabul edilen risklerin gerektirdiği ser-

maye maliyetlerini minimize etmek suretiyle, sermaye kârlılığını iyileştirici bir etki yaratmaktadır. Örneğin, risk kabul limitlerinin net şekilde belirlenmesi, gelişmiş portföy optimizasyon teknikleri ve riske dayalı fiyatlama ile birleştirildiğinde, şirketin kabul ettiği işlere yönelik portföyün kalitesini arttıracaktır. Aynı zamanda, farklı reasürans programları ve katastrofik reasürans maliyeti ile diğer sermaye maliyetlerini ekonomik yaklaşımlarla mukayese ederek sermaye etkinliğinin artırılması mümkün olabilecektir.

Katastrofik risk portföyüne sahip sigortacıların bu tür risklerden kaynaklanan hasarlarla karşılaşması engellenemeyecek olsa da, kazanacak ve kaybedecek olanların büyük bir hasar yaşanmadan önce belirlenebilmesi, ERM sayesinde mümkün olabilecektir. Kazananlar, önceden belirli risk iştahına göre sorumluluk limitlerini titizlikle belirlemiş, sorumluluklarını ölçmek amacıyla gelişmiş modellere sahip, uygun sermaye tahsisinde bulunmuş, iş kabullerini uygun şekilde fiyatlandırmış ve reasürans alımlarını mükemmel seviyeye çekebilmiş olan sigortacılar olacaktır.

Mark Geoghegan
Reinsurance, Nisan 2008
Çeviren: Burcu AYTEN

Ekonomik Kriz Korkusu Sahtekârlık Olaylarının Artacağına Bir Göstergesi

Andre Basile bu makalede sahtekârlık sorununu İngiliz iş dünyası açısından incelemekte ve bu suçu işleyenlerin çoğunlukla en az şüphe duyulan kişiler olduğu sonucuna ulaşmaktadır.*

Sahtekârlık, İngiliz iş dünyasında hızla büyüyen bir sorun haline gelmiştir. 2002 yılına kadarki 10 yıllık süre içerisinde sahtekârlık davalarının sayısı her yıl 60 civarında bir ortalamaya sahipti. 2006 yılı itibarıyla ise, 280 civarında dava gündeme gelmiştir ve 2007 yılının Ocak ve Haziran ayları arasındaki dönemde İngiliz mahkemelerine değeri 594 Milyon £'u (1.19 Milyar \$) aşan 100'den fazla dava ulaşımıştır.

Kayıtlara geçen maliyetler kadar şok edici olan, gerçek maliyetlerin çok daha yüksek olma ihtimalidir; zira şirketler çoğunlukla, itibarlarının zedelenmesi korkusuyla adli takibatta bulunmaktan kaçınmaktadırlar. Bu durum bilhassa

ekonomik koşulların kötüye gittiği günümüzde, söz konusu riskin ciddiyetinin yeterince idrak edilememesine yol açmaktadır.

Müşteri ve hissedarların ticari faaliyet ve markalara duyduğu güveni artırma ihtiyacının bir sonucu olarak, geçtiğimiz birkaç yıl içerisinde şirketlerde sahtekârlık riski yönetiminin geliştirilmesi, önemi giderek artan bir faaliyet zorunluluğu halini almıştır. Söz konusu bu zorunluluk, 2008 yılında Amerika ve Avrupa ekonomilerinin zayıflaması ile birlikte, hiç olmadığı kadar şiddetli hale gelmiştir.

AIG İngiltere ofisinin yakın geçmişte düzenlediği kurumsal yönetim konferansında konuşma yapan, KPMG İngil-

tere ofisinde sahtekârlık riski yönetiminden sorumlu David Luijterink, konuyla ilgili şunları söylemiştir: “Ekonomik kriz tehlikesi şirket ve bireylerin kendilerinden beklenenleri yerine getirmeye devam etmelerini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, ekonomik kriz veya çöküş zamanlarında, sahtekârlığın yolunu açan faktörlerin artması daha muhtemeldir.”

Bu artan riski hafifletmek üzere, şirketler artık faaliyetlerini zayıflatabilecek sahtekârlık ve görevi suistimal risklerini anlamaya ve aynı zamanda firma sorumluluğu, yaptırımlar ve yasal takip işlemleri ile karşı karşıya gelme olasılıklarını azaltmaya daha çok özen göstermektedirler. “Kim, ne ve neden” sorularına bu alanda

* Andre Basile, AIG İngiltere’de mali işler bölümü ticari kurumlardan sorumlu başkan yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

verilen yanıtlar hızla değişmektedir.

Kimler Sahtekârlık Suçu İşlemektedir?

Sahtekârlık suçu işlemesi en muhtemel olanlar, en az şüphelendiğiniz insanlardır. İş ortaklarınız ve arkadaşlarınızın oluşturduğu iş âlemini ele alın. Bunların arasından herhangi bir öğrenim derecesine veya yüksek öğrenim derecesine sahip olmayanları veya çalıştıkları şirkette altı yıldan az deneyimi olanları çıkarın. Tüm bayanlar ve 30 yaşın altında olanlar da çıkarılabilir. Geriye kalanlar arasındaki kıdemli, erkek ve iyi eğitilmiş kişiler potansiyel şirket dolandırıcısı profiline sahiptir.

Sahtekârlık faillerinin çoğu başka suçlara bulaşmamış, düzenli bir aile hayatına sahip, akıl sağlığı yerinde görünen kişiler olup, hayatlarında ilk kez suç işleyen kimselerdir. Çoğunlukla, güven gerektiren pozisyonlarda çalışmaktadırlar ve mali sistemler ve bu sistemlerin zayıflıkları hakkında detaylı bilgiye sahiptirler. Ne ilginçtir ki, faaliyetlere ilişkin herhangi bir sahtekârlık şüphesinin veya muhasebe kayıtlarındaki bir usulsüzlüğün kaynağına inilmesinde çoğunlukla soruşturmacılara yardım etmekle görevlendirilenler de, sahtekârlık için belirgin bir nedeni olmayan bu aynı tip kıdemli ve güvenilir çalışanlar olmaktadır.

Ancak eskiden dolandırıcılık davalarının çoğunda çalışanların ve yönetimin sorumlu tutulduğu bu tablo artık değişmektedir. Son üç yıl içinde, organize suç tehdidi müthiş derecede artmıştır. Öyle ki, 2006 yılında görülen davaların üçte biri mesleki suçlardan ileri gelmektedir ve bu durum şirketler ve sigortacılar açısından endişe verici bir gelişmedir.

Sahtekârlık Hangi Biçimlerde Ortaya Çıkmaktadır?

Sahtekârlık bir kaç biçimde ortaya çıkabilmekte ve gerek suç (crime), gerekse yönetici mesleki sorumluluk sigortalarına (D&O) etki edebilmektedir.

En yalın ifadeyle, sahtekârlık hırsızlıktır. Büyük bir Amerikan şirketinin üst düzey yöneticilerden biri, tam da ikinci bir yetkili imza gerektiren 5.000 \$'lık limitin altındaki faturaların tutarını olduğundan yüksek göstererek, elde ettiği kazancı şirket genel merkezinin lobisinde kurmuş olduğu perakende mağaza aracılığıyla aklamış ve bu planı yıllarca uygulamıştır. Denetim firması Arthur Anderson teftişe başlamasına karşın, Enron skandalının bu olayın üstünü örtmesi sebebiyle hiçbir sonuç alamamıştır. Asıl ilginç olan, ilk Arthur Andersen soruşturmasının sonrasında da, yöneticinin sahtekârlık faaliyetlerine devam etmiş olmasıdır. Olay

yeni denetçiler tarafından açığa çıkarılabiliştir. Bu olayın şirkete maliyeti 15 milyon \$'ın üzerindedir.

Sahtekârlık suçu, bir şirketin iş düzenini alt üst etmek biçiminde de işlenebilmektedir. Söz konusu eylem, çalışanın ek prim veya terfiye hak kazanmak için performansını daha yüksek göstermesi ya da var olanı korumak istemesi veya basitçe bir şirketin gerçekte olduğundan daha güçlü lanse edilmesi suretiyle gerçekleştirilebilmektedir.

Societe Generale'in yakın geçmişte yaşadığı sorunlar yuvarıda ifade edilen durumun bir örneğidir. Zira bu olayda çalışanın sahtekârlık suçunu kişisel kazanç için işlemediği ve gerçekleştirdiği işlemlerden başka bir kimsenin de menfaati olmadığı görülmektedir. Bunun yerine, çalışan kötü olan bireysel performansını gizlemek amacıyla bankanın kontrol prosedürlerini alt üst etmekle suçlanmıştır.

Ancak sahtekârlık her zaman bireysel eylemlerin bir sonucu olarak karşımıza çıkmamaktadır. Bazen de hedefleri gereğinden yüksek tutan ve bu koşullar altında dahi başarılı atılımlar yapmayı sürdürebilen çalışanları ödüllendiren bir şirket kültürü de, bu suçun işlenmesine zemin oluşturabilmektedir. Bir Amerikan üretici firması, iş yaptığı piyasa daraldığında çok büyük zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Firmanın analistlerin baskıları-

nı ve piyasanın sürekli büyüme beklentisini yeterince anlayabilme yetisinden yoksun ve deneyimsiz yönetim ekibi, bu durumu korkusuzca kabullenip, kazanç tahminlerini revize etmek yerine, büyümeyi sürdürme sorumluluğunu bölge yöneticilerine yüklemeyi tercih etmiştir.

Sonuç? Bölge yöneticilerinden biri, her üç aylık dönemde daha hızlı koşmasını gerektirecek bir koşu bandının üzerindeymiş gibi, daha önce beyan ettiği geliri elde edebilmek ve sonunda onun da üzerine çıkabilmek amacıyla, ikinci üç aylık döneme tahsis edilmesi gereken geliri birinci üç aylık dönem geliri olarak kabul etmiştir. Kısa süre sonra, muhasebe departmanı da hesapları dengelemek ve gerçeği denetçilerden gizlemek amacıyla sahtekârlığın içine çekilmiştir.

Sahtekârlık, ayrıca dışarıdan gelen bir tehdit biçiminde de ortaya çıkabilmektedir. Örneğin kimlik hırsızlığı, günümüzde şirketlerin en büyük sorunlarından biri haline gelmiştir. Sahtekârlar gizli bilgilere ulaşabilmek için özellikle e-posta, internet üzerinden alışveriş ve cep telefonları gibi artan teknoloji kullanımına bağlı çok çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Bu, sahtekârlığın derecesini de ciddi olarak etkilemektedir ve bundan böyle şirketlerin D&O sigortası yerine suç riskini temin eden poliçelere dayanan tazminat taleplerinde bulunmaları söz konusu olabilir.

Sahtekârlığın Nedenleri

Sahtekârlığın birkaç belirgin nedeni vardır. Sahtekârlık genellikle, sanıldığı gibi açgözlülük veya sadakatsizlikten ileri gelmemektedir. Çoğu zaman, sahtekârlık ister bireysel ister kurumsal yapılmış olsun bir baskı sonucunda ortaya çıkmakta ve bu baskı kişi veya kurumu önce ufak tefek suçlara itmekte, ardından da daha büyük yükleri gelmektedir. Sahtekârlık bir kere yerleşik bir hal aldı mı, bireyler geri dönüşün imkânsız olduğunu düşünmektedir. Özellikle mali usulsüzlükler dönüşü olmayan bir yoldur, bu yola girmek kolaydır ancak geri adım atmak genellikle imkânsızdır.

Muhasebe departmanının problemi gizlemek için mücadele etmeye başladığı nokta, aynı zamanda sahtekârlıkla gizlenmeye çalışılan faaliyet konularının son derece büyüyen, belirgin hale geldiği ve durumun artık gizlenme imkânının kalmadığı noktadır.

Sahtekârlık Tehdidi İle Baş Etme Yolları

Sahtekârlık riski yönetimine ilişkin stratejiler genel olarak üç ana kategoriye ayrılmaktadır: önlem, tespit ve eylem. Şirketler için zor olan, tüm bu alanları kapsayan ve dolayısıyla kontrol için gerekli farklı çerçeveleri kavrayabilen, riske karşı sorumluluğu ve muhtemel kayıpları doğru olarak ölçebi-

len ve risk değerlendirmeleri ile davranış kurallarını ve şirket içi yolsuzlukların kamuya duyurulması mekanizmasını kurum kültürüne başarıyla entegre edebilen geniş ve kapsamlı bir program geliştirmektir.

Basitçe, bir şirketin, karşı karşıya olduğu iç ve dış riskleri anlamadan, sahtekârlık riskini azaltabilmesi mümkün değildir. Sahtekârlık olaylarını hızla tespit etmek ve başarılı bir şekilde yönetmek, ancak söz konusu riskler anlaşıldıktan sonra alınacak önlemler ile mümkündür.

Sigorta şirketleri, yeni ortaya çıkan D&O risklerini üstlenirken, piyasa içindeki baskıları, benimsenen politika ve uygulamaları ve yönetim ekibinin kalitesi ve deneyimini değerlendirme konusunda son derece titiz davranmaktadırlar. Sigorta teminatı vermek açısından, gelir akışı önceden tahmin edilebilen ve nispeten katı mali politikalara sahip şirketler tercih edilmektedir.

Her ne kadar belirli bir riske teminat verme kararı subjektif ise de ve hiçbir iş kabul faaliyetinin %100 kesinlikle yapılması mümkün olmasa da, alınan kararların sağlıklı olabilmesi için sağlam bir dayanak oluşturan bir takım kılavuz ilkelere başvurulmaktadır.

Insurance Day, Mart 2008
Çeviren: N. Esra KULAN